

109

CSENDŐRSÉGI LAPOK

MEGJELNIK
HAVONTA KÉTSZER

SZERKESZTI
PINCZÉS ZOLTÁN
SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre — — 12 pengő
Félévre — — — 6 pengő
Negyedévre — — 3 pengő

CSENDŐRSÉGI LAPOK

SZERKESZTI PINCZÉS ZOLTÁN SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 12 pengő,
félévre 6 pengő, negyedévre 3 pengő

Megjelenik
havonta kétszer

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Budapest, I., Országház-utca 30.

*Hízek egy Istenben, hízek egy hazában,
Hízek egy Isteni örök igazságban,
Hízek Magyarország feltámadásában.*

Amen.

Élni akarunk!

Január havában nem jelent meg a *Csendőrségi Lapok*. Olvasóinktól — tisztelőkől és altitestültektől egyaránt — halomszámra kaptuk a leveleket, amelyekben az elmaradás oka iránt érdeklődtek. Teljes lehatároltság minden egyes levélre külön-külön válaszolnunk, azért engedjék meg az érdeklődők, hogy itt adjuk okát kényszerű szünetelésünknek s egyúttal itt válaszoljunk a levelekre is.

A *Csendőrségi Lapok* nem üzleti vállalkozás, nem is keresetforrás, az anyagi érdekek a mi programunkból teljesen hiányoznak. Nem alapítjuk létünket a testületen kívüli előfizetők tiszteire s a hirdetésekben sem eszálunk hozzájuk és a testülethez nem méltó üzletet, mert az ilyen hasznót drágán kellene megfizetnünk; önmagunkat és a csendőrséget kellene megtagadnunk érte. Azok pedig, akiknek írunk: bajtársaink, örömmel siettek ugyan segítségünkre akkor, amikor rájuk szorultunk, de filléreknél többet nem kérhettünk tőlük. A fillérek pedig — bár összességükben tekintélyes összeget képviseltek — egymagukban nem voltak képesek arra, hogy lapunk anyagi szükségletét fedezzék.

Olyan szerény keretek között, amilyenben harmadlól esztendővel ezelőtt a *Csendőrségi Lapok*-ot megindítottuk, talán ki tudtuk volna jönni a bajtársaink által önként felajánlott hozzájárulások összegéből is. De az a szeretet és az a megértő melleg érdeklődés, amellyel bajtársaink a *Csendőrségi Lapok*-at fogadták, a testületnek azok az érdekei, amelyek mellett hitet tettünk, kötelességünkkel tették, hogy lapunkat olvasóink igényeinek megfelelő színre fejlesszük.

Elhez azonban pénz kellett. A csendőrségi kesélőkönyv szerény jövedelme és egy, a belügyminiszter úr által engedélyezett nagyobb összegű segély lehetővé tették, hogy a *Csendőrségi Lapok* a múlt év végéig — nagy nehézségekkel bár — megjelenjék, az év végén azonban anyagi erőforrásaink annyira kikapadtak, hogy már a következő szám előállításának költségeit sem bírtuk fedezni.

A *Csendőrségi Lapok* szerkesztőbizottsága felterjesztéssel fordult a belügyminiszter úrhoz és lapunk anyagi helyzetét feltárva és megindokolva, kérte, hogy a *Csendőrségi Lapok* fenntartásához a kincstár is járuljon hozzá legalább olyan összegű segéllyel, amilyenben az állami csendőrségnek a csendőrlökületök részére is hivatásból megrendelt

szaklapját a csendőrség részesíti. Természetes, hogy az erre vonatkozó tárgyalások hosszabb időt vesznek igénybe, mert hiszen a kincstár pénzéről van szó, azt pedig — nézetünk szerint is — csak akkor szabad ilyen célra fordítani, ha kétségtelen megállapítást nyer, hogy az ezáltal előrendő szolgáltatati vagy erkölcsi haszon a kiadással arányban áll és annak megfelelő ellenértékét alkotja.

Ismerjük a belügyminiszter úrnak testületünkkel szemben mindenkor táplált és nyilvánított jóindulatát, nem kételkedünk benne, hogy kérésünk meghallgatásra fog találni. Azt hisszük, nem kell különösképpen bizonyítanunk, hogy saját szaklapra és saját szakirodalmura minden önálló hivatású testületnek szüksége van, ha hivatását komolyan fogja fel és ha magát abban tökéletesíteni akarja. Különösen áll ez ránk, csendőrökre, akiket szolgáltatunk speciális természete erősen széttagol és akiknél a szaklapnak — egyéb hivatásán kívül — erkölcsi és szellemi összekötő kapcsolatok is kell lennie. Minden hivatásának azonban a *Csendőrségi Lapok* je csak úgy képes megfelelni, ha létezésének anyagi feltételei adva vannak. Azt, hogy lapunkra a testület minden tagja előfizessen, nem kívánhatjuk, mert tudjuk, hogy ezt az összeget ma senki sem tudja megvonni magától; a csendőrség tekintélyét sem használhatjuk arra, hogy velünk függő viszonyban álló idegen személyeket előfizetésre presszionáljunk, így nem maradt számunkra más választás, mint hogy a belügyminiszter úrhoz forduljunk segítségért.

Nem szégyeljük, hogy szegények vagyunk, mert így van ez jól. Ez bizonyítja, hogy a csendőrségnek ránk bízott erkölcsi javaival hűszórosen sáfárkodtunk. De minden szegénységünk mellett is úgy érezzük, hogy jogunk van ahhoz, hogy éljünk és dolgozzunk a testületért. És ha erősen akarjuk, élni is fogunk!

A levélíróknak pedig sok és nagy köszönettel tartozunk. Köszönjük azt a sok szeretetet és meg nem érdemelt elismerést, amellyel lapunkat leveleikben elhalmozták. Nem nekünk szólottak azok, hanem annak a szellemnek és annak a törekvésnek, amelynek mi csak szószólói vagyunk, de amely ott él a testület minden tagjának szívében is. Jóleső örömmel töltött el minket a tudat, hogy háttaytunk, hogy bajtársaink vártak minket; most már tudják, hogy nem rajtuk múlott, hogy kiábra váltak. Meg erősödöttünk a mi hitünkben, amikor esztét a leveleket olvastuk: egy olyan testület, amelyben ennyi szeretettel esággonok a tagjai, amelyet ilyen összeható erő forrasal eggyé, annak éltel, virágozása és naggyá fejlődnie kell, mert ez a természet törvénye, nem emberéke.

A magyar faj sorsa.

Irta: Dr. CZIÁKY FERENC altanácsnok ügyész.
(1. kötetemény.)

Mögöttünk van egy ezeréves múlt.
Előttünk a bizonytalanságba burkolt magyar jövő! És mi, a ma küzködő fiai itt állunk a második ezerév küszöbén. Itt állunk tele sejtelemmel, tele kétségekkel, váltakozó reménységgel. Itt állunk arccal a jövő bizonytalansága felé fordulva! Úgy szeretnénk a csillagokból kiolvasni azt a jövőt, amit az idők méhe rejteget számunkra! De az égre is hiába tekintünk! E gyötrően bizonytalan érzésünkre onnan sem kapunk feleletet! A tejútról Csaba vezér legendás vitézei némán néznek le ránk a magyar éjszakában jövőt kutató árva, megesonkított magyarokra! De Csaba vezér és vitézei néma beszéde mégis megtaníthat bennünket egyre: arra, hogy jövője csakis annak a nemzetnek lehet, amelyik múltját megbeesülni képes. Bennünket pedig itt a második ezredév küszöbén ellenállhatatlan erővel kell, hogy áthasson az az érzés, amire egy ezredév múltja lekötél! Legyünk tehát büszkék a magyar múltra! Annál is inkább büszkének kell erre lennünk, mert itt, azon a mesgyén, ahol Európa nyugati fele a Balkánnal összetalálkozik, egyedül mi: magyar nemzet dicsekedhetünk olyan múlttal, ami azt igazolja, hogy itt, ezen a ponton, a Duna és Tisza mentén, a Kárpátok völgyében 1000 éve magyar szó hangzik, a magyar faj uralkodik és itt a kultúra lángját ezer éve magyar energia tartja ébren! Ez a láng egyben a nyugati kultúra pásztortüze volt ezer éven át.

De nem elég csak büszkének lennünk! Hanem

Emlékek és élmények a régi csendőréletről.

Irta: PANAJOTT altábornagy.

A régi „oktatólagos parancsok“ között van egy, amelynek egyik tétele így hangzik: „Minden tisztességes ember megiszik egy kupica pálinkát vagy 3 deci bort, de aki többet iszik, az disznó“. Midőn Török tábornok, a kassai kerületet szemlélte, meglátogatta régi ezredbajtársát, aki akkor kassai tábori plébános volt. A viszontlátás örömeiben a házigazda felhozott a pincéből egy üveggel az ő 25 éves szilvóriumából s bizony — mi tagadás — mindenki megivott három kupicát, megfélekedve az oktatólagos parancsról. De hazamenet szigorúan lelkére kötötte az őt kísérő kerületi parancsnok helyettesnek, hogy el ne árulja az éppen általa kiadott rendelkezés áthágását.

A marosvásárhelyi szárnynál a szárny- és szakasziroda két egymásba nyíló szobában volt elhelyezve s ebben a két helyiségben a szárny- és szakaszparancsnok, 3 próbaszolgálatos tiszt, a számvivő őrmester és 3 segédmunkás állandóan pipázott. Képzelték, hogy milyen füst fejlődött ott. Megtörtént, hogy az ügyeletes csendőr valami jelentéssel bejött s a két szobát elválasztó ajtón kopogtatni akart, mert nem látta, hogy nyitva van.

A régi leltárakban koppantó, vasmacska, „izlaszerű“ nadrágbőr, meg nyeregkules lett nyilvántartva. Persze, mikor Erdélyből Magyarországra átjöttünk, senki se tudta, hogy mi az a vasmacska, meg koppantó, de azért ezeket a rég elfelejtett tárgyakat külön gyártani kellett, hogy azután a padlásra kerüljenek s ott elkallódjanak. A leltárban szereplő „izlaszerű“ nadrág-

ebben a rátartiságunkban meg kell lennie a határozottságunknak, annak az öntudatosságnak is, hogy tisztában vagyunk a magyar múlttal! Ismernünk kell a magyar faj ezeréves sorsát! Tudnunk kell, hogy mi a magyarság nemzetközi értéke és hogy ezt mivel szereztük meg!

Rázzuk le hát magunkról a mindennapi élet ezerféle gondját, baját és keressünk megtisztulást, lelki megigazolást a magyar faj ősi életsorsának tanulmányozásából.

Az első kérdés, amit a magyar múlt elénkbe tár, ez: honnan tudhatjuk meg, hogyan éltek az ősmagyarok?

Régi krónikások: papok és udvari íródeákok írásai őrizték meg részünkre a magyar múlt azon idejét, amikor a magyar faj feltűnt a történelem színpadán.

A Gesta Hungarorum (Magyarok viselt dolgai) krónika névtelen írója 1091. év körül élhetett. III-ik Béla királyunk „Anonymus“ nevű udvari jegyzője 1200 körül élt. Kézai Simon mester 1280 körül, míg Turóczi János, Mátyás királyunk udvari nótáriusa 1488 körül írta meg történelmi feljegyzéseit.

Ezenkívül még két kelet-római császár: Böles Leó és fia: Konstantin érezték szükségét annak, hogy a Kr. u. 9-ik században Azsiából előretörő magyarságot, ezt a nagy ígérettel Európa felé tartó harcos, kemény népet megismerjék és megismertessék.

Ezek tehát azok a régi írások, amelyeknek fénye mellett elénkbe tárul egy ezredév, létünk korszakán keresztül a magyarság őskora.

A magyar faj bölcsője valahol az Ural-hegység mentén ringott. Itt, azon a ponton lehetett az

bört még semmiféle szótárban megtalálni nem lehetett, míg évek múlva kiderült, hogy ez a már akkor általában elfogadott elnevezés egy nyomdahibából keletkezett — „irhaszerű“ helyett. Persze minden lovasörsön elég lett volna egy nyeregkules, de azért minden nyereghez külön lett beszerezve. Nem tudok egyetlen esetet sem, hogy ilyenek valaha használtattak volna. De hát ezek voltak a leltár csodabogarai.

Bácskában szemlélte először T. tábornok. A főispán nagy vacsorát csapott a felügyelő tiszteletére s a vendégek összebeszéltek, hogy ezt a „nagy csendőrt“ berugatták. T. tábornok az ő furfangos székely eszével hamar észrevette a turpisságot s búcsú nélkül akart távozni. Ámde az összes ajtókat zárva találta. Mit volt tenni? Belement a tréfába. Hajnal felé már csak a tábornok volt józan az egész társaságból. Másnap, a takarításnál nagy bortócsát fedezett fel a hajdu éppen a tábornok széke alatt, ő ugyanis a kvaterkázásra szánt poharakat a széke alá ürítgette. De az ő józan eszén még a bácskaiak sem tudtak kifogni.

Török tábornok a különítményparancsnokságot szemlélte meg Gödöllőn. Kivételesen tudtul adta érkezését. Sz. százados, ki már azelőtt éveken át mint udvari csendbiztos szolgált Gödöllőn, kötelességének tartotta felügyelőjét terített asztallal s fehérbe öltözött leánykáival, akik egy csokrot voltak átadandók, fogadni. Több se kellett! Török tábornok sarkon fordult és soha többé Gödöllőn szemlét nem tartott.

Este érkezett Nagyváradra szemlére Török tábornok s másnap reggel 8 órára rendelte el a szemle megtartását. A szárnyparancsnok szerencsére egy fél órával hamarabb érkezett a laktanyába s még éppen ideje volt a papírzászlókat és papírláncokat hamar lesze-

ősi nagy Magyarország, ahol az Ural-hegységből kis patakként erednek a Volga és az Ural-folyók. Innen hajtották az ősmagyarok, mint pásztorkodó, állattenyésztéssel, halászáttal és vadászattal foglalkozó nomád nép nyájaikat nyugati irányba a Volga- és Káma-folyók vidékére. Majd onnan dél-nyugati irányt véve, egyidőre a mai elnevezése szerint Azóvi-, akkor pedig Maeotis-tenger partján telepedtek meg. Ez az ősi Lebedia.

E vándorútjukban útitársaik voltak a kazárok, besenyők és bolgárok, akiket ugyanazon életösztön, avagy fizikai erő hajtott Keletről Nyugatra, ami őseink vándorútjait irányította.

A Maeotis-tengertől északnyugati irányt vett az ősi magyar vándorút. Hosszasabb tanyaverés csak a Dnyeszter-, Pruth- és Szeret-folyók északi részén — ahogy nevezték: Etelközben — történt.

Végül Etelközből is felkerekedtek és két részre szakadva, egyik részük a vereckei hágón át, míg másik részük az Alduna mentén bejöttek a Kárpátok medencéjébe és birtokba vették itt fegyverrel, az ősfoglalás szent jogán Attila örökét.

As ősmagyarokat ezen, a bizonyára többévtizeden át tartott, vándorútjukban két hatalmas életösztön irányította: a létfenntartás és fajfenntartás ösztönös érzése. És mai hazánkat azért választották örök otthonul, mert itt nyilván annak a felismerésére jutottak, hogy ezen a helyen a magyar faj megélhetést és szaporodási lehetőséget találhat.

Míg Anonymus krónikás a magyar faj honalapítói harcáról azt írja, hogy azok tervszerűen folytak le és öntudatos politikai elhatározáson alapultak, addig a magyar faj megjelenését ellenséges szemüvegen át néző német írók írásaiból

detni, melyekkel a különben kitünő őrsparancsnok jónak látta az udvar fáit és rózsabokrait feldíszíttetni. No, még csak ez kellett volna!

Török tábornok különös gondot fordított a gazdálkodások vezetésére. Érdekes volt, midőn az ő székeleyes tájszólásával imígyen osztotta tanácsait: „A gázt (ezalatt a petróleumot értette), nádmézt (eukor), rizskását, kávét nagyban kell beszerezni, a pityókat, murkot, petrezselymet, törökbúzát, fuszujkát, káposztát a kertben természetesen s a hijuban, pincében, spájzban elhelyezni“.

Weninger századossal történt meg, hogy midőn a szervezés alkalmával Sopronba érkezett, mint szállás-esináló, csodálkozva kérdezősködtek, hogy vajjon a csendőrök mind olyan óriások? Jókedvűen válaszolt W., hogy ő még a kisebbek közé tartozik. Nagy is volt a meglepetés, midőn szárnyparancsnoknak bevonult az ő jó barátja, Windisch százados, aki még egy fejjel magasabb volt nálánál.

Bányay őrsvezető mindjárt a szervezéskor őrsparancsnok volt Perjámoson (mint ezredes halt el). Diákból lett csendőr volt, nagy intelligenciával és ritka ambícióval. Lovat lopott két cigány, de sem a lovakat előkeríteni, sem vallomást a cigányokból kivenni nem lehetett. Az őrsirodában folyt a kihallgatás, ahol háttal az ajtónak egy csendőr írt az íróasztalául. Bányayt hirtelen kiszólították az irodából, hol a két cigányt két sarokba állítva visszahagyta. Ezek csakhamar elkezdtek egymással cigány-nyelven beszélni, de mert távol állottak egymástól, nem egészen suttogva beszéltek. Midőn egy idő múlva Bányay őrsvezető visszatért, a csendőr írásbeli munkájáról ráolvasta a cigányokra, hogy kinek adták el az értékes lovat. S így

kiérzik a rettegés, hogy a magyarság a nyugati kultúrát meg fogja semmisíteni, a szlávok pedig azért keseregnek, mert szerintük a magyarságnak Európában megjelenése és azon ténye, hogy a Kárpátok medencéjét birtokba vették, megakadályozta az, hogy Európában egy minden más fajt leigázó óriási szláv birodalom kifejlődhessen.

Ime ebből is láthatjuk, hogy a testvértelen magyar faj milyen rideg fogadtatásban részesült Európában és miféle ellentétes érdekek ütközőpontjába jutott.

Mihelyt befejeződött a honfoglalás, mihelyt elpihent a fegyver, azonnal megkezdődött az új haza földjének birtokbavétele: az első magyar földfelosztás.

Azt olvashatjuk a krónikások fakult írásaiból, hogy a honfoglalás után a Duna—Tisza közén egy pusztán összegyűltek a törzsek fejei: a vezérek, hogy a már elébb fejedelmükül elismert Árpád vezetése alatt tanácsot tartsanak az elfoglalt föld felosztásáról. Így jött létre a mai Pusztaszer község táján az első magyar földosztási szerződés.

Ez a földosztás egyrészt megfelelt a magyarság akkori társadalmi és politikai szervezetének, másrészt katonai, helyesebben védelmi és gazdasági szempontokat is szolgált.

Hogy pedig az ősi földosztásban mutatkozó elvet megérthessük, meg kell ismerkednünk a magyarság politikai és társadalmi szervezetével.

Az Ural-menti őshazában minden valószínűség szerint nemzetségekre széttagolt állapotban élhetett a magyar faj, mert a történelmi fejlődés első fokán álló népek társadalmi és gazdasági szervezkedése a családis érzésen: a közös vérből való származás tényén épül fel.

kézrekerült a ló is, meg az orgazda is. A „csendőr“ ugyanis a helybeli cigányprimás volt.

Az óriás természetű Windisch századosnak feltűnően nagy lábaival érdekes kalandja esett. Jó cimborája Weninger százados Karlsbadba ment gyomorbaját kúrálgatni. Barátja megkérte, hogy az ottani híres cipészeknél csináltasson számára egy pár csizmát. Weninger a megbízásnak megfelelt s midőn egyszer az „Alte Wiese“-n szokott sétáját végzi, nagy csödületet lát egy kirakat előtt. Ő is persze a bámulók közé vegyül s mit lát ott? A Windisch eszímái voltak kiállítva.

A marosvásárhelyi szárnynál pápa nélkül nem ment a munka. A szárnyparancsnok akkor Kárpáthy főhadnagy volt, nagy stíliszta, előzőleg a katonai iránytan tanára a Ludovikán s az első magyar katonai iránytan szerkesztője. Történt egyszer, hogy Török ezredesnek tábornokká történt előléptetéséhez a tisztikar közös sürgönyben szándékozott gratulálni, de a nagy stíliszta sehogy sem tudott egy megfelelő sürgöny-szöveget összehozni. Ekkor hirtelen az asztalra ütött s így szólt: „Tudom mi a baj, nincs pápa“. Akkor azután pipászó mellett mindjárt kész volt a sürgöny.

A robogányi őrsön fedeztem fel egy régi német szemlejegyzőkönyvet, még a Bach-korszakból származót, melyen a következő bejegyzést találtam: „Vor der Kaserne vorfahren, vom Boock springen, in die Kaserne stürzen und das Stations-Dienstbuch ergreifen war das Werk eines Augenblicks“. (A laktanya elé hajtani, a bakról leugrani, a laktanyába rohanni és az állomás-szolgálati könyvet megragadni, egy pillanat műve volt). Hogy ezért a humoráért mi járt ki az illető szárnyparancsnoknak, az persze a szemlejegyzőkönyvből nem volt kivethető.

A nemzetség több rokonsalád összetételéből alakul ki. Ezért bír a magyar múltban olyan nagy jelentőséggel a nemzetség, a „nem“ szó, amiből a nemes, nemzeti és nemzetséges viszonyokat kifejező fogalmak kialakultak.

A fejlődés útja az, hogy a nemzetségek elszaporodásával új nemzetségek nőnek ki a nemzetségek ősi fájából és így, a közös eredőből származó nemzetségekből létrejön a törzs, melynek ősi magyar közhasználatos neve a „had“. Ha ellenség fenyegette a magyar tanyákat, körülhordták a véres kardot és a nemzetségek összegyűltek „had“-dá, vagyis hadra keltek a nemzetségek.

Ha azután mindnyájukat érdeklő kérdés fellett kellett dönteniök, akkor összeült a nemzetségek fegyvert viselő tagjaiból a „hadigyűlés“. Ilyen fontos, közérdekű kérdés volt az ősi magyar életben az, amikor a nemzetségek hadigyűlése vezért, vagyis „hadnagy“-ot választott, aki a hadnak parancsolni jogosult volt és szavának engedelmességgel tartozott minden fegyverképes tagja a nemzetségnek.

Mikor a nemzetségből kifejlődtek a törzsek, már adva is volt a fejlődés természetes iránya: a törzsek szövetsége felé.

Ez a szövetség főként katonai okból: külső ellenséges népek támadása következtében jött létre, mert a józan belátás azt diktálta, hogy a győzelem csak egyesült erővel érhető el.

Már Lebediában, vagyis a Maeotis-tengerparti tanyán fennállott a szövetség a magyar törzsek közt.

A törzsszövetségnek már vannak közös hivatalnokai, olyan tisztségei, akik tekintélyüket a törzsnek szövetségétől kapták és az egész nép akaratából szóltak a magyar fajhoz. A krónikások szerint ezek voltak: a hadnagyok fellett állott fővezér: vagy ősi elnevezés szerint: a kende. Az egész nép felett álló bírót gyula elnevezés alatt említik, akinek helyettese a karkhasz volt.

A törzsszövetségből már egy lépéssel eljutott a magyar faj ahhoz a történelmi állapothoz, amikor megalakul egy nép. Ez pedig olyképen jött létre, hogy a szövetséges törzseket összefoglalta egy belső erő: a vérségi összetartozás érzése. Ehhez az összekapcsolódáshoz rendszerint egy külső erő is hozzájárult, ami ellenséges támadás alakjában jelentkezett.

A magyar faj néppé alakulásának történelmi idejét arra az időre kell tennünk, amikor a törzsek fejei Etelközben a honfoglalást előkészítendő, fejedelmet választottak és megkötötték a vérszerződést.

Amikor tehát a honfoglalás lezajlott, akkorra már egyrészt a magyar faj politikailag kialakult nép volt, másrészt azonban e népen belül a magyar társadalom még a családi érzésből táplálkozott és tisztelte a nemzetségi köteléket, mint a közelmúltból még megmaradt társadalmi és gazdasági alakulatot.

Az ősi magyar társadalom nem ismert osztálykülönbségeket, mert ennek a társadalomnak alapköve a vér azonossága volt. Ez azért nem zárta ki, hogy a családfők, a nemzetségfők, a hadnagyok és végső fokon a fejedelem megkülönböztetett tiszteletben ne részesüljenek.

Gazdaságilag a magyarok már a földművelés felé hajló, azt ismerő, félnomád nép voltak, akik — beleúna a több évtizedes vándoréletbe — állandó tanya, meleg tűzhely és biztos, nyugodt lakóhely után vágytak.

Ezek a fent vázolt viszonyok természetesen leg éreztették hatásukat a magyar haza földjének felosztásánál is.

A pusztaszeri megállapodás keretén belül eldöntötték, hogy az egyes törzsek az új haza földjéből melyik részt kapják.

Az Árpád törzse, mint fejedelmi törzs, a Duna középső folyása mentén, — hogy úgy mondjuk: az ország szívében — telepedett le, míg a többi hat törzs gyűrűalakban fogta körül a fejedelmi törzs birtokát.

Minden egyes törzsre fontos katonai feladat is hárult. Így hát szállását ennek megfelelően kellett berendeznie is! Nagy fontosságot tulajdonítottak a megtelepedésnél annak, hogy a folyók torkolatait, a hegyekbe vezető ösvényeket, a hegyekből az Alföld felé vezető utakat, a folyókon lévő gázlókat és réveket megszállják, hogy így magukat és törzsüket ellenséges betörés ellenében kellőképpen biztosítsák.

Nehogy az egyes törzsek között vitás földterületek legyenek és ebből viszályok üssék fel fejüket, a törzsek szomszédos területei közt folyók, mocsarak, erdőségek, avagy más széles és természetes határok képezték a mesgyéket.

A törzsek területén belül a nemzetségek külön-külön megkapták birtokaikat. Az elhelyezkedésnél itt is az volt a szabály, hogy a nemzetségfő birtoka a közepén feküdt, míg a nemzetségek birtoka gyűrűalakban védőleg fogta azt körül.

A nemzetiségeken belül elvileg földközösségben élt a magyar faj. Szabályt képezett azon elv, hogy mindenkinek jussa van a magyar földhöz, aki a honfoglalásban fegyverrel részt vett.

Közös vérrrel szerzett föld, annak közös birtoklása és közös védelme az ellenséggel szemben, ezek jelentették az ősi magyar gazdasági, katonai és nemzetvédelmi szempontokat.

A honfoglaló magyar törzsek birtokai azonban nem foglalták magukban az egész elfoglalt ország területét. A törzsek által megszállt területen kívül még tekintélyes olyan földterület maradt fel, ami kívül esett a törzsi szállásokon.

Hiszen a magyarságnak gondoskodnia kellett azokról a honfoglaláskor itt talált idegen, különféle fajtájú néptörzsekről, akik a honfoglaló magyar fajnak behódoltak. Ezek — amennyiben az új haza határmenti vidékén laktak — eredetileg a honfoglalás előtt bírt birtokaikon meghagyattak.

Ezeknek a földeknek reformálása, vagyis e birtoklási rendszer szabályozása csak száz évvel később: Szent István királyunk idején következett be.

A magyar faj tehát egyrészt a honfoglalás ténye által, másrészt az elfoglalt földnek felosztása által megszerezte magának a jogcímet és gazdasági alapot ahhoz, hogy mint egyik uralkodó faj Európában elismertessék, itt számottevő történelmi tényezővé válják és jövőjéért dolgozhatnak.

A magyar faj következő életkorszaka Szent István uralkodásáig: 896—1000-ik évig tartott. Ezt röviden az ismeretszerzés és lelki kiforrás állapotának nevezhetnők.

Miben állott és mit célzott az első és miként folyt le az utóbbi?

A magyar faj fegyverrel szerzett magának új hazát, úgy érezte tehát, hogy a fegyvert forgató faj szerepében kell belevágni hírét-nevét az akkori Európa történetébe. Ebből magyarázhatók azok a harcok, amiket a kalandozások kora elnevezés alatt tanultunk a magyar történelemben. Innen van az is, hogy ezek a kalandozások, ezek a fegyveres ismerkedések a nyugati szomszédok felé folytak le. Ösztönösen megérezték őseink, hogy a történelmi elismerést nem Kelet felől, hanem a nyugati népek részéről kell várniok.

De ezekben a kalandozásokban ezenfelül még mást is kell látnunk! Nevezetesen azt, hogy az első fejedelmek korában a magyar törzsek még nagy önállósággal rendelkező politikai egységek voltak, akik jogot formáltak ahhoz, hogy saját nevükben és felelősségükre hadba szállhassanak és egy kis zsákmányszerzés, vagy kaland kedvéért belátogassanak a Nyugaton lakó német néptörzsekhez, avagy Itália földjére.

Ezeknek a kalandozásoknak az lett a történelmi következménye, hogy Európa akkori nemzetközi közvéleménye tudomást szerzett arról, mikép a magyar kard, — amelyik a Kárpátok medencéjében hazát szerzett ennek az új fajnak — erős acélból készült és meg tudja védeni az egyszer megszerzett birtokot.

Hogy mit jelentett ebben az időben a nyugat-európai népek előtt a magyar faj, elég arra rámutatnunk, — amit egy szentgalleni (mai svájci) krónikás pap akkori feljegyzéseiből tudunk — miszerint a német templomokban elhangzott könyörgéseket ezzel a kéréssel zárták le a hívek: „a magyarok nyilaitól pedig ments meg Uram minket!” (De sagittis Hungarorum libera nos Domine!)

Ebből viszont történelmi bizonyossággal megállapíthatjuk és leszögezhetjük, hogy a magyar faj fegyverforgató nép volt, ezeréves hazáját az akkori idők legszentebb formái közt fegyverrel: vére és élete árán szerezte meg és nem lassú, lopakodó beszivárgás útján, mint egynémely — ma magát nagynak hirdető — balkáni faj.

A kalandozások másik eredménye az lett, hogy ezekben, a törzsek által folytatott harcokban kitombolta magát a fölös magyar energia és elkészült a magyar lélek második korszakára: a békés, tanyátverő, otthont építő és kulturára szomjas életre.

Ez a második korszak Szent István királyunk uralkodása alatt jutott beszédes kialakulásához.

Szent István átlátta annak bizonyosságát, hogy a magyar faj a Duna-medencében csakis úgy maradhat fenn, ha jövőjét a békés munkával is megalapozza és az európai kultúrának részesévé válik.

Ezt a célt a törzsfők hatalmának letörésével, a királyság intézményének megalkotásával, a földművelés fejlesztésével, végül az ősi pogány vallás eltörlése mellett a keresztyén vallás felvételével gondolta elérhetőnek.

Ezek az újítások azonban nem mentek könnyűszerrel. Egyszerűen a törzsfők féltékenyen őrizték a honfoglalásból származott és részben még az etelközi vérszerződésen alapuló jogaikat. Arról meg sokan hallani sem akartak, hogy ősi magyar pogány hitvallásukat feladják. A magyar harcok előtt férfiasabb hitvallásnak tűnt fel a Hadúrnak bemu-

tatott fehér ló égfelé szálló áldozati füstje, mint a kereszt előtti térdreborulás.

Szent István érezte, hogy a maga elé tűzött célok megvalósításához elsősorban is fegyveres erőre, azután — ezzel összefüggően — anyagi bázisra és végül erkölcsi tekintélyre van szüksége.

A gyakorlati megoldás menete a következő volt:

Először is felébresztette a magyar fajban azt a minden emberben születése percétől benne élő érzést, hogy vágyjon a magántulajdon után.

Ezen érzés megerősödése azt eredményezte, hogy a nemzetségek kivívták, hogy a föld, — mely eddig törzsbirtoklási rendszer szerint volt használva, — a nemzetségek közt újabb nyílvévekkel szétosztassék. Így alakult ki az új birtokrendszer, — mint a magyar föld fejlődési történetének második alakja — a szállásbirtok-rendszer, amit az erdélyi végeken lakó székelyek a „szék”-ek elnevezéssel illettek. Ezeken a nemzetségi szállásokon belül pedig kialakult a magyar családok birtokaiként a földmagántulajdon első alakja.

Ezzel Szent István, a hála érzeténél fogva, szorosabban fűzte magához a honfoglalóktól származott nemzetségeket és családokat. Ugyanakkor ezek eltávolodtak törzsiük hadnagyaitól, mert utóbbiak hatalmi féltékenységből többnyire ellenséges érzéssel nézték, hogy a nemzetségek földbirtoka kiszáll az ő törzsfői rendelkezésük alól és önálló gazdasági érdekkörre válik.

Ezzel elérte Szent István azt, hogy a törzsek fejei és a családok között kialakult a gazdasági érdekellentét, ami utóbbiakat a törzsfőkkel szemben a király híveivé tette.

Így hát a törzsfőknek nemcsak gazdasági erejük csökkent, hanem híveik száma is megfogyatkozott.

A másik, — az előbbinél nem kevésbé fontos — gazdasági intézkedése volt Szent Istvánnak az, hogy mindazon földterületeket, amiket a pusztaszeri ősi földosztáskor ez egyes törzsek nem szálltak meg, uralkodói jogcímére hivatkozva, királyi birtoknak nyilvánította. Így alakult ki a nemzetségi, illetve szállásbirtokok mellett a királyi birtok intézménye.

Ezen birtokállomány azután tárgyi alapot nyújtott ahhoz, hogy Szent István azon olyan idegen földművelőket, iparosokat, kereskedőket, idegen keresztyén papokat és vitézeket telepítsen le, akik őt a maga elé tűzött cél elérésében gazdaságilag és katonailag támogatták.

Ezen királyi birtokok földrajzilag inkább az ország külső periferiáin foglaltak helyet. Központjukat többnyire egy, még a magyarok előtti történelmi időkben: a rómaiak, vagy az avarok korából ittmaradt község, várföld, vagy más, természettől védetten alakított hely képezte. Itt, ezeken az erődített helyeken, vagy földvárakban lelt otthont a nyugati kultúra, itt kerestek menedéket a kereskedők és iparosok. Viszont e várak körül gyűrűalakban elhelyezkedő királyi földek, mint várföldek, az intenzívebb földművelő munka körét képezték és a királyi jövedelem biztos anyagi forrásainak szolgáltak.

E gazdasági rendszernek viszont továbbmenő katonai és társadalmi jelentősége is volt.

(Folytatjuk.)

50 éve áll fenn a m. kir. csendőrség.

Megemlékeztünk már arról, hogy a múlt évben volt ötven esztendeje, hogy az egész m. kir. csendőrségnek magvát képezett erdélyrészi cs. és kir. csendőrséget egy királyi rendelet m. kir. csendőrséggé szervezte át.

Jogilag ugyan az 1881. évi III. t.-c. életbeléptetésétől számíthatjuk a m. kir. csendőrség fennállását, tényleg azonban a testület 1876 óta viseli ezt az elnevezést.

Az évfordulóval és dr. Preszly Lóránt őrnagynak majdnem egyidejűleg megjelent „A csendőrség úttörői” című könyvével kapcsolatban közléstünk számos kiválósága emlékezett meg rólunk a napisajtóban. Örömmel és büszkeséggel olvastuk az elismerő szavakat, amellyel e közlemények illusztris írói testületünknek adóztak s úgy véljük, szolgálatot teszünk olvasóinknak is akkor, amikor azokat lapunkban szintén leközzöljük. Bizonyosak vagyunk benne, hogy ezek az elismerések testületünk minden tagját arra fogják ösztönözni, hogy még nagyobb szeretettel és kitartással munkálkodjék hazánk és testületünk javára.

A csendőrség úttörői.

Irta: SCITOVSZKY BÉLA dr. belügyminiszter.

Ha akadna művész, aki a magyar nemzet kultúrtenyezőinek szimbólumait akarná ihletett kézzel megörökíteni: a magyar csendőr kakastollas alakját is bele kellene foglalnia, mert a nemzet kultúrájának nemesak tényezője, hanem egyenesen feltétele és biztosítéka a jó közbiztonság, ennek viszont egyik legnagyobb magyar szimbóluma a kakastoll.

A munkát és jólétet termő békességet, a törvény és a jog feltétlen uralmának megnyugtató tudatát hinti szerteszét a magyar csendőr alakja ott, ahol a maga komorságában megjelenik, kérérlhetetlen ellensége gyanánt a csend és rend ellenségeinek s bátor védelmezője gyanánt az igaz úton járóknak. Feladata sokszor hozza őt összeütközésbe a magyar virtussal s az államhatalom felsőbbrendű érdekeinek szolgálatában is sokszor kénytelen kockára tenni a maga népszerűségét s mégis: nincsen az országban állami intézmény, amely nagyobb és őszintébb tisztelet és közbecsülés tárgya volna, mint a m. kir. csendőrség.

Hosszú közigazgatási pályafutásom és közéleti tevékenységem alatt számtalanszor volt alkalmam a csendőrséget nemcsak a kívülről szemlélő szemével, hanem a maga belső valóságában is megismerni s minél jobban megismertem, annál erősebb lett bennem az iránta érzett elismerés és megbecsülés. Szervezete, kiképzése, szelleme kitünő, lelkiismeretessége és megközelíthetlensége köztudomású, fegyelme mintaszerű. Csak ilyen testületi kiválóságok és az egyéni nevelésre fordított évtizedes hozzáértő munka ilyen kiváló eredménye biztosíthatják számára azt a helyet, amelyet ma a magyar állam intézményei között elfoglal.

Mindamellettt talán csak nagyon kevesen tudják, hogy ez az intézmény a múlt évben töltötte be megalapításának félszázados évfordulóját. Minden zajos ünnepség, minden mellveregetés nélkül, csendesen és szerényen, önmagához méltóan haladt el a csendőrség a fél évszázados mérföldkő mellett s talán most se esne szó róla, ha a csendőrtisztikar egyik kiváló tagja, Preszly Lóránd dr. őrnagy most megjelent, *A csendőrség úttörői* című értékes díszművével kegyeletteljes emléket nem állít azoknak az első tiszteknek és altiszteknek, akik a csendőrségi intézmény fundamentumai voltak s akiknek a csendőrség mai nivóját is elsősorban köszönhetjük. Legnagyobb részben apró, névtelen munkásai voltak ők hazájuknak, munkájuk nem termelt nekik sem hírnevet, sem vagyont, mindössze egy-két oldal jutott mindegyiküknek ebben a könyvben is, mégsem dolgoztak hiába, mert utódaik — ime — most,

ötven esztendő múltán is hálával és szeretettel örökítik meg őket egyenkint és összességükben.

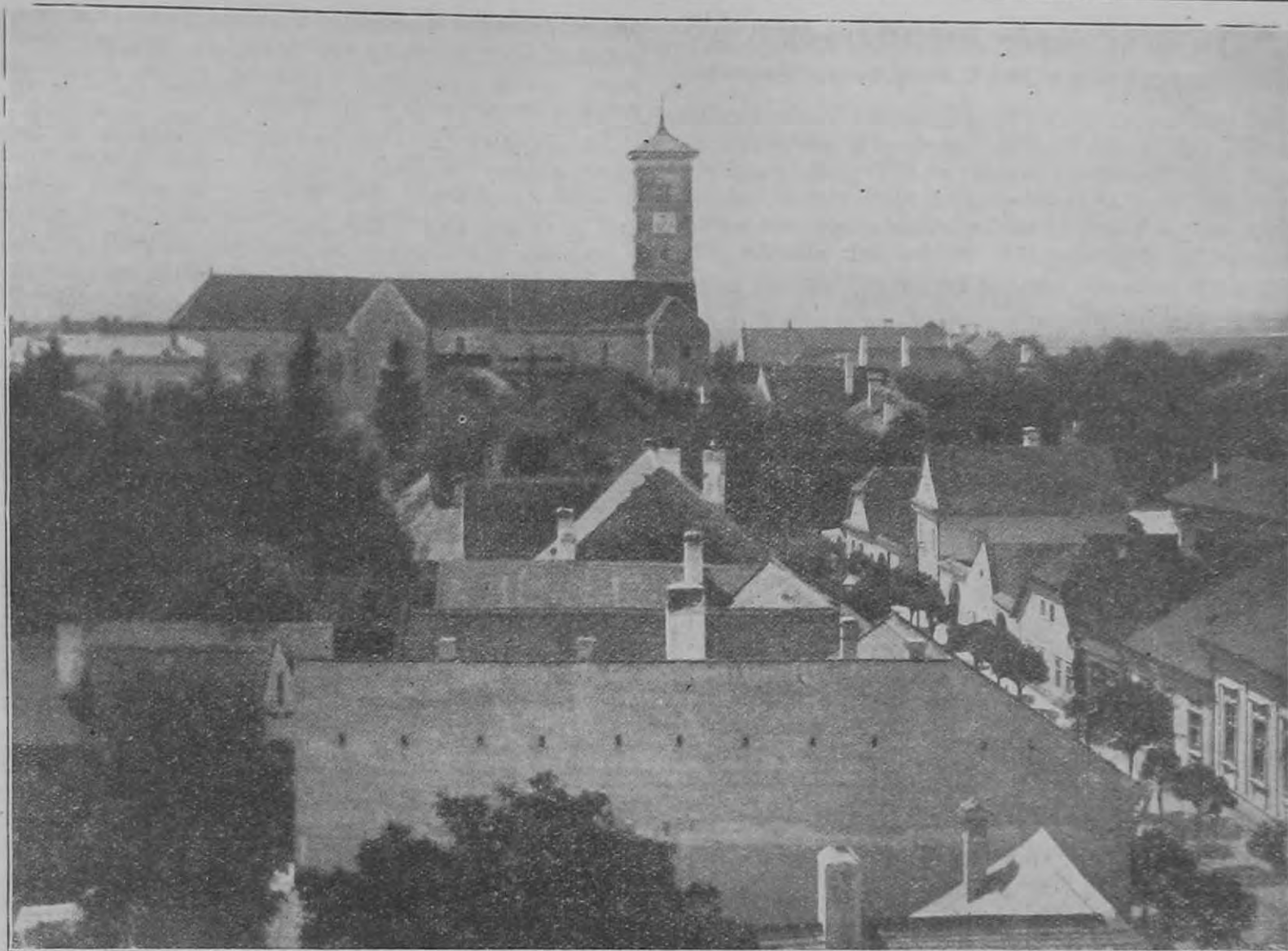
Néhai I. Ferenc József királyunk legfelsőbb rendeletére, 1876 május 1-ével, az akkori *M. kir. erdélyi csendőrségi parancsnokság* a közös hadügyminiszter alól a honvédelmi miniszter fennhatósága alá helyeztetett. Ez a számbelileg kis testület (12 tiszt és 792 főnyi legénység), bár akkor még csak Erdélyben működött, kerete és magva lett az 1881. évi III. t.-c.-kel Magyarország egész területére megszervezett m. kir. csendőrségnek.

Tisza Kálmáné és Szende Béla akkori honvédelmi miniszteré az érdem, hogy az abszolutisztikus uralom közkedveltségnek nem örvendő osztrák zsandárságából rövid néhány év alatt ízig-vérig magyar intézményt teremtettek és hogy felismerték a csendőrség intézményében azokat a hatalmas értékeket, amelyek az államot fenntartó tényezők sorában nélkülözhetetlenek. Az ő érdemük, hogy a jó közbiztonság szükségleteinek helyes felismerésével és kielégítésével a hírhedt betyárvilág helyén egy csapásra kultúrállamhoz méltó állapotokat teremtettek s ezzel megnyitották az utat az ország nyugodt, zavartalan és rohamos fejlődése előtt. Ők találták meg legelőször a módját annak, hogy a magyar közbiztonsági szolgálat akkori panduros, mozaikszerű, széteső, sem egyenkint, sem összességükben nem megbízható darabjait félretolva egységes, erős erőcsi és szellemi iskolán átszűrt, kiválogatott egyénekből álló közbiztonsági szervezet teremtsenek, amelyben a minden szóért és tettért való felelősség elve mindenkor kérérlhetetlenül érvényesül. Hogy erre mennyire szükség volt, azt most már — sajnos — mi is tudjuk, hiszen mi is tapasztaltuk, hova fejlődnek az állapotok akkor, amikor a közbiztonsági szolgálat fenntartása és irányítása nem az államhatalom, hanem lokális szervek kezében van.

Érdekes tény, hogy a magyar csendőrség felállításának az 1881. évi III. t.-c. tárgyalása alkalmával számos ellenzője is volt. Ennek az volt az oka, hogy a katonailag szervezett csendőrséget nagyon sokan elsősorban katonai fegyvernemnek tekintették s attól féltek, hogy a csendőrség útján a hadvezetőség — főleg a közös hadügyminisztérium — az ország közbiztonsági és közigazgatási belügyeire is nem kívánatos befolyást fog gyakorolni. Az idő beigazolta ennek az aggodalomnak az alaptalanságát. A katonai szervezet a csendőrségnek nem a hivatását és az alkalmazását kívánta dokumentálni vagy befolyásolni, hanem csak a testület fegyelmét óhajtotta biztosítani. Az erősen széttagolt csendőrségnél ugyanis semmiképpen sem lehetett és ma sem lehet nélkülözni a katonai fegyelmét és katonai szellem hatalmas befolyását, összetartó erejét, mint a szervezet belső rendjének és a feltétlen engedelmisségnek legkiválóbb biztosítékát, de a katonai szervezettség, vagy a honvédelmi miniszterrel szemben fennállott alárendeltségi viszony sohasem érintette a csendőrség önállóságát és a hadseregtől úgy szervezet, mint alkalmazás tekintetében való teljes függetlenségét.

Éppen ezért érthetetlen volt a győztes nagyhatalmaknak az a követelése, hogy a csendőrség — bár katonai szervezetét megtartotta — az illetékes honvédelmi miniszter fennhatósága alól kivéssék, mert hiszen ez az intézkedés az addig is fennállott tényleges állapoton mitsem változtatott, a csendőrség — úgy mint azelőtt — minden katonai feladat és felkészültség nélküli kizárólagos közbiztonsági szervezetnek maradt meg, legfeljebb a belső adminisztrációja vált nehezkesebbé, ez pedig aligha lehetett célja a követelésnek.

A híven, becsülettel és vitézül teljesített kötelesség büszke tudatával tekinthet vissza az elmúlt ötven esztendejére a magyar csendőrség. Az ország belső békéjének és biztonságának megteremtésében hervadhatatlan érdemeket szerzett magának s meg vagyok győződve róla, hogy fog szerezni a jövőben is. A modern kor közbiztonsága szinte naponta újabb és újabb követelményekkel lép fel a közbiztonsági szervezetekkel szemben: azon leszek, hogy a csendőrség lépést tarthasson ezekkel a követelményekkel s hogy rendelkezésére álljanak mindazok az eszközök és lehetőségek, amelyekre szüksége lesz ahhoz, hogy helyét ezután is megállhassa.

Amit vissza kell szerezniük: Gyulafehérvár.

A csendőrség úttörőire én is kegyelettel gondolok s őszintén örülök, hogy ezt a néhány sort az ő emlékeztüknek szentelhettem.

Néhány szó az 50 éves m. kir. csendőrségről.

Irta: **Dr. SZTRANYAVSZKY SÁNDOR**
belügyi államtitkár.

Az alkotmányos élet teljes helyreállításával vonult be a magyar csendőr a magyar életbe. Az új ifjú intézmény helyzete nem volt könnyű, mert lépésről-lépésre harcolva tudott csak tért foglalva előhaladni. Ennek a küzdelemnek a nehezebb része azonban nem az a harc volt, melyet a magyar csendőrnek az osztrák csendőrség és az ezt követő pandurvilág alatt elszaporodott vakmerő betyárokkal és más gonosztevőkkel kellett vívnia; mehezebb volt megküzdenie azzal az előítélettel és ellenszenvvel, mellyel a lakosság az osztrák és cseh nemzetiségű pickelhaubnis Bach-zsandárok emlékével szemben viseltetett.

De a magyar csendőrség megnyerte a csatát az egész vonalon.

Rövid idő alatt a közbiztonsági szolgálat terén elért kiváló eredményei, fegyelmezettsége, önzetlensége és hivatásának lelkes szeretete által ez az akkor még fiatal testület nemesak országunk egyik kitünő intézményévé küzdötte fel magát, de európai hírnévre tett szert; a magyar csendőrt a külföldön is dicsérettel és őszinte elismeréssel emlegették.

És a magyar nép — melynek lelkében még erősen élt a kémkedő, besugó Bach-zsandárok keserű emléke — csakhamar szívébe fogadta a magyar csendőrséget, mert tapasztalta, hogy ez személyi s vagyonszolgálatnak bátor, önzetlen őre, a gonoszok réme, az igazak barátja, a segélyre szorulókat gyámolítója.

Tekintély lett és maradt a magyar csendőrség a lakosság előtt, de sohasem lett rettegett közbiztonsági szervvé; bárhol jelentek meg e testületnek kakastollas járőrei, minden igaz ember tisztelettel, szeretettel és bizalommal tekintett rájuk.

Az, hogy a magyar királyi csendőrség rövid idő alatt egy ily hivatása magaslatán álló, kiváló testületté fejlődött, azoknak a lánglelkű férfiaknak az érdeme, kik ezen testületet létrehozása után ilyen magas színvonalra emelték, beplántálva alárendeltjeikbe a hitet, a mély hazaszeretetet, a puritán erkölcsöséssel párosult kötelességérzetet és főleg a közbiztonsági szolgálatnak — mint legfőbb hivatásbeli szolgálati kötelemnek — lángoló szeretetét.

Ezeknek a férfiaknak állít emléket dr. Preszly Lóránd csendőrőrnagy „*A csendőrség úttörői*” című most megjelent művében.

Ez a mű azonban nemesak emlékezés, nemesak bábérkoszorú az úttörők emléke köré, de bizonyítója annak, hogy a magyar királyi csendőrség az úttörők által meghonosított szellem s a közbiztonsági szolgálatnak legfőbb hivatásul való tekintése által érte el magas színvonalát.

Ezért nemesak az úttörők iránti tiszteletnek, de a helyesen felismert közérdeknek is arra kell minden illetékes tényezőt indítania, hogy a régi — kiválóan biztosító tényezőt indítania, hogy a régi — kiválóan bizalmatlan álló csendőrséget a közbiztonsági szolgálatról részben elvonja.

Az úttörők tették nagygyá ezt az intézményt. Az ő szellemükben nevelkedett és az ő a csendőrségi szolgálat iránt érzett lángoló szeretetüket örökölt vezetésre hivatottak fogják ezt az intézményt megtartani hivatásának azon a magaslatán, melyen az immár 50 éves magyar királyi csendőrséget minden igaz, jóérzésű magyar ember a jövőben is látni akarja.

Az ötvenéves csendőrség.

Irta: Dr. RAKOVSKY IVÁN nyug. belügyminiszter.

Kevesen fogják tudni, hogy csendőri intézményünk most érte el fennállásának ötvenedik évfordulóját. Ezen a megállapításon éppen azok fognak leginkább csodálkozni, akik a csendőrségi intézményhez legközelebb állnak, mert ők tudják legjobban, hogy mai csendőrségünket az 1881. évi III. törvények alapján állították fel, tehát csak négy év múlva ülhette meg fél-évszázados jubileumát.

Pedig magából a törvényből is kitűnik, hogy a megteremtett új szervezet nem a maga egészében új intézmény. Az első szakasz ugyan még kerek egységgel azt mondja ki, hogy „a közbiztonsági szolgálat ellátására katonailag szervezett magyar kir. csendőrség állíttatik fel“, a negyedik szakasz azonban már azzal kezdődik, hogy „az I. kerületben a csendőrség már szervezve lévén...“, tehát elárulja, hogy a törvény előtt is volt már katonailag szervezett magyar kir. csendőrség.

Vajjon hol volt ez az első kerület, amelyben a törvény megállapítása szerint is már az országos megszervezés előtt volt csendőrség? Azt hinné az ember, hogy valahol a főváros környékén, avagy a nyugattal legsűrűbben érintkező dunántúli vármegyékben. Éppen ellenkezőleg. A törvény 2. §-a árulja el, hogy ennek a kerületnek székhelye *Kolozsvár*, területe pedig sorjában egymás mellé rakva, az erdélyi vármegyék.

Erdélyből indult tehát útjára a magyar csendőrség. Nem ősi erdélyi hagyományokon épült. Ellenkezőleg, osztrák szervezet volt. Az abszolutisztikus időkben egész Magyarországon csendőrezredek látták el a közbiztonsági szolgálatot. A kiegyezés után azonban az anyaországban helyreállott a régi rend. A közbiztonság szolgálata a vármegyei autonóm feladatok körébe került vissza s azt ellátták — jól-rosszul — a főispán által kinevezett csendőrbiztosok irányítása mellett az alispán által kinevezett pandurok. Erdélyben és Horvát-Szlavonországban azonban fennmaradt a régi osztrák intézmény.

Nem volt ez valami nagyon közkedvelt az ország lakossága előtt. Egyrészt az osztrák uralom emlékét látták benne, másrészt nem is volt magyar. A szolgálat nyelve maradt a német s a tiszték nagyrésze is német, illetve német eredetű volt. Támadták is a politikusok eleget.

Pedig a nemzeti szempontokat nem tekintve, nem volt rossz szervezet. Különösen a megyei autonóm közbiztonsági szervekkel való összehasonlításban. Hatásköre területén mindenütt példás rend volt, pedig annak, hogy éppen Erdély területén nem oszlatták fel a kiegyezéskor, egyik oka éppen az volt, hogy ott voltak a legrosszabbak a rendészeti viszonyok.

Tisza Kálmán oldotta meg belügyminisztersége idején a gordiusi csomót. A szolgálatban bevált s nemzetietlensége miatt sokat támadott intézményt egyszerűen magyarrá tette. Legfelsőbb rendeletet eszközölt ki, amely az erdélyi és horvátországi csendőrezredek kiemelte a bécsi hadügyminisztérium fennhatósága alól s a magyar honvédelmi miniszternek, illetve közbiztonsági szolgálat tekintetében, a magyar belügyminiszternek, Horvátországban a bának rendelte alá.

Így született meg Erdélyben az első magyar csendőri szervezet, magyar legénységgel, magyar tiszt-

ekkel, magyar szolgálati nyelvvel s a kakastollas kalapon Magyarország címerével. — 1876 március hó 28-án kelt ez a nevezetes rendelet. Ennek a dátumnak értük el 50 esztendő évfordulóját.

A népszerűtlen, majdnem gyűlölt osztrák szervezet rövid néhány év alatt a magyar nép szeretve tisztelt és ápoltt intézménye lesz. Mikor öt év múlva országosan szervezik meg, senki sem tesz ellene kifogást s a legtúlzóbb partikularizmus sem beszél az „autonómia sérelméről“, mikor a megyei csendbiztos apparátus átadja munkaterét a „zsandárnak“. Érzik, hogy jól kapnak a rossz helyett.

Alig telik belé egy-két évtized és a közvélemény elfelejti, hogy osztrák birodalmi ezred volt a csendőrség magva, melyre valamikor gyűlölettel nézett, e helyett büszkén emlegeti az Európaszerte ismert kitűnő magyar csendőrt. Még a kakastollas kalapot is magyar hagyománynak tiszteli, elfelejtve, hogy az osztrák importálta hozzánk. Igaz, hogy nem ő gondolta ki, de úgy vette át maga is Lombardiából.

Mi volt az oka, hogy ez a szervezet oly hamar népszerű lett és a nemzet szívéhez nőtt? A felelet egyszerű. Jó volt és jó maradt.

A magyar ember, mintha csendőrnek született volna. Erélyes és kemény, de mégis jószívű, tekintélytartó, de egyszersmind ügyes kézzel kitűnően fegyvermezhető; bátor és mégis nyugodt. Ezek a tulajdonságok testesültek meg a magyar csendőrben, ezért imponál a csendőr a legelvetemültebb gonosz szellemnek is, ezért tiszteli a magyar nép, amely csak nyugodt és igazságos, de kemény szigornak veti magát szívesen alá és ezért volt minden magyar ember előtt kétségtelen igazság Tisza István szava, aki azt mondotta, hogy a magyar csendőr a világ első katonája.

Háború és forradalom ezt az intézményt is megtépázták. Sok volt a hősi halottja és aránylag még több, akit a forradalmak hiénái pusztítottak el. De csak emberek estek el, az intézmény a régi szellemben él megint.

A mai csendőrségnek még nehezebb a dolga, mint régen volt. A békeszerződés minimumra redukálta hadseregünket s a rendészetnek nem áll a háta mögött nagy, minden ellentállás leküzdésére alkalmas katonai karhatalom. Ezt a szerepet most jórésztben a csendőrségnek kellett átvennie. Tömegmozgalmakkal szemben elsősorban neki kell állítania tömegeroőt.

Másik nehézség a toborzás körül mutatkozik. Valamikor a hadsereg legkiválóbb altisztjeiből lett a csendőr. Ma a csendőrség maga adja meg a kiképzés nélkül felvett újoncoknak a szükséges katonai fegyelmi nevelést is. Ezek a nehézségek ma mind át vannak hidalva. Akik ismerjük a viszonyokat, bátran mondhatjuk: a csendőrség éppen olyan jó, mint valamikor volt.

Most, amikor ötven esztendőre ért a magyar csendőrtábor, álljunk meg egy gondolatidőre magyarok. Vegyük le a kalapot a magyar csendőr előtt, aki hóban-fagyban, rekkenő napsugárban örökös a magyar róna és a magyar lankások rendjén, csendjén és biztonságán. Ötven esztendeje őriz bennünket. Mi pedig nemesak nyugalmunkat köszönhetjük nekik, de azt a felemelő büszke érzést is, hogy ennek a magyar intézménynek jóságra, megbízhatóságra, fegyelemre és lelkiismeretességre nincsen párja sehol a világon.

Az ötvenéves m. kir. csendőrség.

**Írta: PANAJOTT SÁNDOR ny. altábornagy,
a csendőrség volt felügyelője.**

Az új, modern Magyarország egyik legjobban bevált intézménye: a magyar királyi csendőrség most töltötte be fennállásának ötvenedik évfordulóját. Szándékosan írom, hogy *betöltötte* és nem, hogy *ünnepelte*.

Csendőrségünk fennállása óta már ismételtelen jutott el létének egy-egy határvéghéhez, de sohasem ünnepelte. Csendes, szerény, minden hivalkodástól ment, de annál eredményesebb tevékenység jellemezte ezt az intézményt keletkezésétől mind a mai napig s mégis sikerült általános bizalmat és hírnevet szereznie és biztosítani.

Acél jellemű s törhetetlen energiájú első felügyelőnk, murai és kőröstarcsai *Török Ferenc* tábornagy 1876. évben szinte a csodával határos módon hívta életre a volt osztrák csendőrségből a maroknyi kis erdélyi magyar királyi csendőrséget, melynek első tisztikara 12, legénysége pedig alig 800 főből állott. Az 1881. évi III. t.-c.-kel azután ebből a testületből szervezték meg hazánk egész területére kiterjedt hatáskörrel mai csendőrségünket.

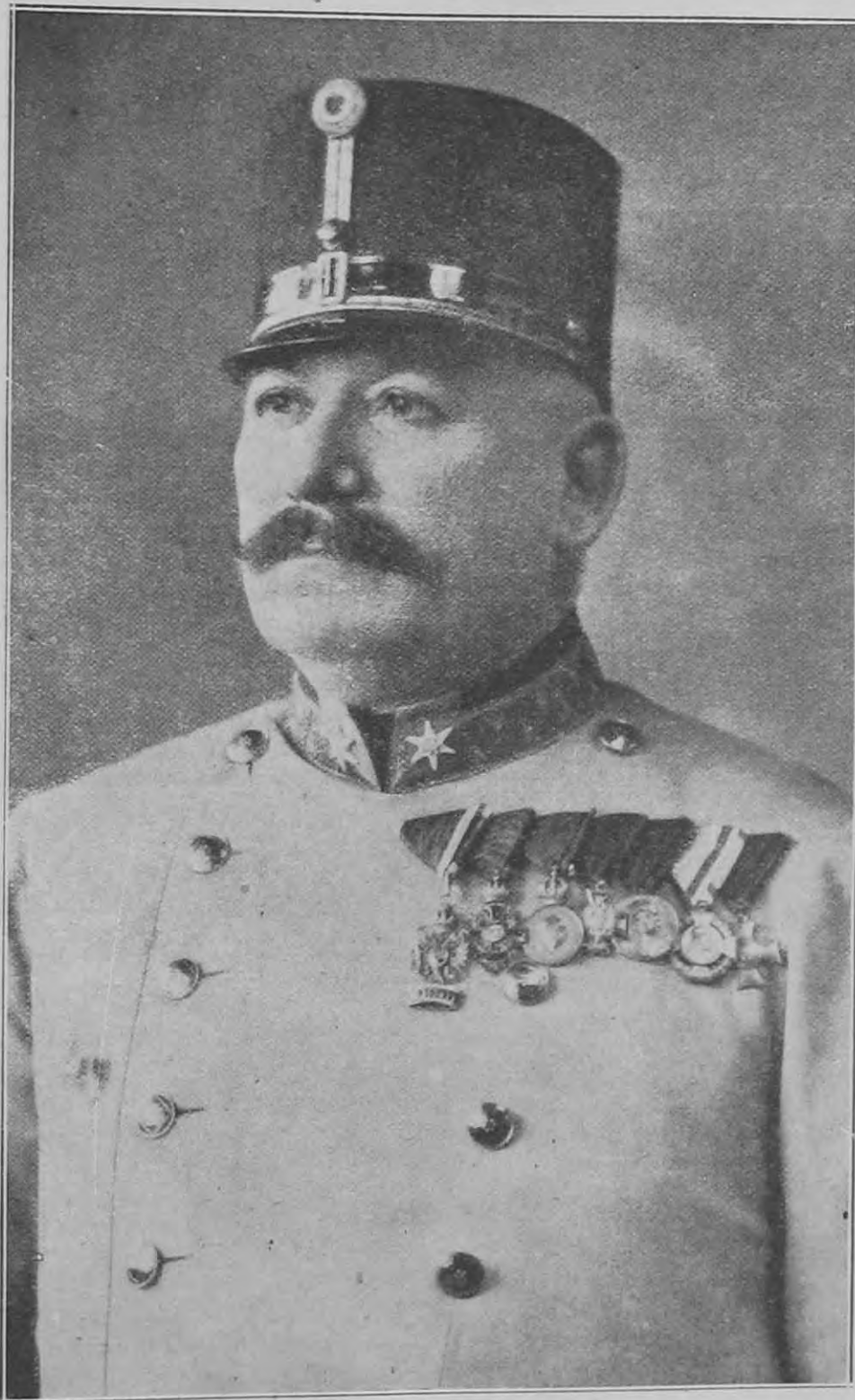
Mi, akik szerencsések lehettünk ennek az intézménynek megszervezése idején a nagy alkotó, *Török* tábornagy oldalán állni s akik Isten kegyelméből életben érhattük meg e nevezetes évfordulót, meghatódottan emlékezünk vissza a szervezés nehéz munkájára, jóleső büszkeséggel tekintünk magára az intézményre.

Most, az ötvenéves határvéghéjén örökre szóló, díszes emléket emelt e testületnek egy nagyképzetségű tagja, *Preszly Lóránd* őrnagy azzal, hogy „*A csendőrség úttörői*” címmel díszes kiállítású, hatalmas műben sorban vonultatja szemeink elé ama férfiakat, akik az intézmény első tíz évében, 1876-tól 1886-ig ott állot-

tak bölcsője mellett, jární, gondolkozni, cselekedni tanították és megvetették alapját annak a közbiztonsági szervezetnek, amely katonai fegyelmeztségével, önzetlen tevékenységével, megalkuvást nem ismerő kötelességtudásával és erélyével méltó helyet foglal el Európa legkiválóbb hasonló intézményei sorában.

Mint a régi csendőrtisztikar életben levő legöregebbje, az intézményt kívánom ez alkalommal ünnepelni. Nem térhetek ki azonban az elől a kötelesség elől sem, hogy lelkeim egész melegével ne viszonozzam a jeles, széles látókörű katonai író, *Preszly* kegyeletét, aki kiváló művében, mely hazánk oknyomozó történelmének egyik elengedhetetlen láncszemét alkotja, bensőséges szeretettel ünnepli a mult emebereit.

Az intézményt — velünk, a régi csendőrökkel együtt — szeretettel köszönti a hivatalos Magyarország is, élén *Bethlen István* gróf miniszterelnökkel. A műhöz írt előszavában előbb kegyelettel adózik néhai *Tisza Kálmán* miniszterelnök és néhai *Szende Béla* honvédelmi miniszter nemes emlékének, akik tiszteletreméltó lelkesedéssel és kitartó buzgalommal fáradoztak azon, hogy a volt osztrák csendőrezredek Erdélyben visszahagyott maradványát 1876. évben átvegyék s a magyar kormány fennhatósága alá helyezték. Majd így folytatja sorait: „olyan intézménnyel ajándékozták meg hazánkat, mely az első ötven év súlyos megpróbáltatásai közepette szilárdan állotta meg

† *Szőcs Mihály* ny. c. tábornok

a helyét: a kötelességek teljesítésében mindenkor előjárva, erős vára maradt a jogrendnek és a közbiztonságnak, lelkes szeretettel él hivatásának, megingathatatlan hűséggel szolgálva a magyar haza és a magyar nép érdekeit.”

Fényes elismerés ez, mely igazolja, hogy az úttörők becsületes és lelkiismeretes munkát végeztek s az intézmény bevált.

Ötvenéves a magyar csendőrség.

Irta: Báró SZURMAY SÁNDOR ny. gyal. tábornok, volt honvédelmi miniszter.

Magyarország egyik büszkesége, a közbiztonsági szolgálat ellátására hivatott csendőrség, most üli meg ötvenesztendő fennállásának jubileumát. Ötven év előtt tünt föl Magyarországnak nem mindig derűs égboltozatán az a tiszta és fénylő csillag, melyre minden magyar ember, mindig, így napjainkban is önelégülten, a bizalom és tisztelet teljességével tekint.

Igen kevés azon élők száma, akik ezen intézmény bölcsőjénél állottak és akik személyes tapasztalatból tudják, hogy megszületésének napján tünt el a hazai földről, a kiegyezési törvény életbeléptetése után is egyideig Erdélyben fenntartott császári zsandárság. Eltűnt tehát akkor az abszolutisztikus korszaknak ez a maradványa, helyet adva a tisztán nemzeti alapon álló, teljesen önálló és független, kizárólag a magyar kormány fennhatósága alatt álló fegyveres intézménynek.

Nagy dolog volt ez abban az időben, hisz tudjuk, hogy a kiegyezési törvény alapján alkotott magyar honvédséget, ezt a szintén nemzeti intézményt is, mennyi gyenge és erősebb szál fűzte békében és háború esetére is, mint a fegyveres erő kiegészítő részét, a közös hadsereg vezetéséhez, úgy hogy annak szabad szárnybontogatását ezen körülmény erősen befolyásolta. Ezzel szemben a magyar csendőrség szervezetében, fegyverzetében, felszerelésében, adminisztrációjában és minden más tekintetben is mint teljesen önálló testület szabadon rendezkedhetett be és fejlődhetett úgy, amint az ország érdekei azt ép megkívánták.

A kormány és a törvényhozás megértő munkája és áldozatkészsége meg is adta az úttörőknek a módot és eszközöket arra, hogy a fiatal intézmény a kezdet nehézségein mihamarabb túlessék és az ország közbiztonságának fenntartásában a magyar nemzetnek egy minden tekintetben helyét betöltő és megbízható tényezője legyen.

Csakhamar el is vesztette magyar földön a hírhedt betyárromantika a talajt lába alól és csak természetes, hogy a köz- és vagyonbiztonság gyarapodásával a nemzet osztatlan szeretete és tisztelete is nőttön nőtt a de-

rék kakastollasok iránt, akik ily, mindenkitől közvetlenül érzett áldást hoztak az országra.

Nem volt könnyű munka sem az intézmény megteremtése a semmiből, sem pedig annak fejlesztése az aránylag rövid idő alatt elért magas színvonalra. Hiszen nemcsak a szervezetet, a fegyelmi, gazdasági, kiegészítési, iskoláztatási, szolgálatkezelési és ezer más rendszabályokat kellett kidolgozni, ezeket a gyakorlati életbe is át kellett vinni, mert az intézmény minden egyes tagja ezen a téren működik és itt is a törvények

labirintusában teljesen tájékozva töltheti csak be hivatását. Az irányításnak tehát a központból kiindulva el kellett jutni az utolsó határőrs utolsó emberéig és ott a helyi viszonyoknak megfelelően, azokhoz alkalmazkodva kellett érvényre jutnia.

Évtizedes lankadatlan tevékenység és munka a legmagasabb fórumtól, minden parancsnok részéről, az utolsó vezető altisztig tudta csak eredményezni azt, hogy a csendőrség példás testületi szellemmel és katonai fegyelmezettséggel hivatásának legmagasabb színvonalára eljutott és mindenütt komolyságával, megbízhatóságával gránitként állott helyén és végezte nehéz kötelemét, dacolva az idő viszontagságaival, a térbeli és mindazon más nehézségekkel, melyekkel csak lelkes, hazafias gondolkodású és hivatásuk magaslatán álló erőslelkű férfiak tudnak megküzdeni.

Csendőrségünk fennállásának ötvenéves időszakában a nagy háború sem vonult el életbevágó hatás és nyom nélkül. Már a mozgósítás elvont kisiny, alig 10.000 főnyi létszámából 700 táborig csendőrt, de apasztotta álmányát számos, a küzdő hadsereghez önként bevonult, valamint táborigi szolgálatra kirendelt tiszt és legénység is, úgy, hogy tartalékos altisztekkel és főleg népfölkelőkkel kellett megerősíteni az örsö-

ket. A csendőrség kivette bőségesen a maga részét a súlyos küzdelemből is, amelyben 97 hősi halottja volt a testületnek. De tagjai kiérdemelték 5 arany, 150 nagy- és 400 kis ezüst vitézségi érmet és 40 sebesülési érmet is.

Nagy jelentőségénél fogva nem hagyhatjuk szó nélkül azon történelmi tény, melyről csak igen kevés embernek van tudomása, hogy 1918. év elején Hazai Samu báró vezérezredes, a véderő kiegészítési ügyeinek akkori vezetője, bölcs előrelátással a Monarchia csendőrségének létszámát mindkét államban fokozatosan annak ötszörösére akarta fölemelni és minden eshetőségre a köz-

† Postupiczi Kostka Pál ny. e. altábornagy

biztonsági szolgálat ellátására képesíteni, különösen a haderő leszerelésének, tehát a békeállományra való átmenetnek kritikus időszakára. Mi sem természetesebb, mint az, hogy e sorok írója, az akkori honvédelmi miniszter e javaslatot a legmelegebben felkarolva, magáévá tette. E javaslat azonban nem válhatott valóra, egyrészt mert a többi illetékes tényezők más szemüvegen át néztek a jövőbe, mint a javaslattevő és pártolója, másrészt pedig mert a működő hadsereg, melynek létszámából kellett volna ily nagyszámú, feltétlenül megbízható altisztet fokozatosan kivonni, ily nagy érvágást csak nehezen tudott volna elviselni. Ma természetesen alig lehet kétely a tekintetben, hogy a fegyverszünet megkötésének idejében hatalomra jutott Károlyi Mihály kormánya miképp élt volna ezen hatalmas erőtevével, annak létesítése esetében, hiszen kormánya jutásának első napján letétette a fegyvert a fegyveres erő magyar részével és szétugrasztotta az összes itthonlevő katonaságot és póttesteket, ezekkel együtt az itthonlevő teljesen felszerelt és menetkész 28 hadiállományú honvéd zászlóaljat és számos géppuskás osztagot is, melyet a magyar kormány saját hatáskörében arra az esetre állított föl és tartott készenlétben, ha a magyar határ sikeres megvédésére a szerb és román határra rendelt és irányított csapatokat Ukrajnából és az olasz határtól idejében nem érkeznének be helyükre.

Mi sem természetesebb, mint az, hogy ezen helyzet és egyáltalában a mindenütt, tehát a vidéken is megszervezett nemzeti és katonai tanácsok működése csakhamar lerántotta derék csendőrségünket is arról a díszes polcra, melyen addig állott. A legjelesebbek sem tudtak megküzdeni azzal a helyzettel, melybe ez intézményt is sodorták. Ezen jelesek között huszonkilencen szenvedtek hősi mártírhalált az általános fölfordulás során. De még ezzel sem telt meg a keserűség kelyhe, még súlyosabb idők következtek a proletárdiktatura bekövetkeztével, mely egy tollvonással az egész csendőrséget vörös őrséggé alacsonyította le, lerántva róla az oly bőségesen kiérdemelt dicsőségnek utolsó foszlányát is. Politikai megbízottak vették át a vezetést, úgy a minisztériumokban, valamint az egyes csendőrparancsnokságoknál és derék csendőrtisztjeink csak akkor foglalták el ismét helyeiket és vehették fel az újjáépítés munkáját, amidőn a rémuralom — mely a csendőrségnél 14 főnyi mártírt követelt — megbukott. Az azóta eltelt nyolcadfél év alatt az intézmény, hála a Mindenhatóknak, ismét kivívta a maga számára régi díszes pozícióját az országban.

Amidőn az elismerés zászlaját meghajtjuk a magyar csendőrség megeremtésének ünnepi évfordulóján ezen intézmény előtt, hálás kegyelettel emlékszünk meg mindazon úttörő férfiakra, akik azt életre keltették és kisebb-nagyobb hatáskörben lankadatlan munkássággal, hazafias szellemben kifejlesztették, de kegyelettel gondolunk az intézmény mártírjaira is. Őszinte elismeréssel adózunk azon kiváló férfiaknak is, akik a forradalmak és a kommün utáni időkben az intézményt, az államhatalom e nélkülözhetetlen tényezőjét újból és gyorsan régi színvonalára emelték. Végül elismeréssel említjük föl Preszly Lóránd dr. csendőr-őrnagy, katonai író, aki elévülhetetlen emléket állított, most megjelent „A csendőrség úttörői” című művével mindazon kiváló férfiaknak, akik a csendőrség történelmi múltjában erre oly nagy érdemeket szereztek és követendő példákat szolgáltatottak.

Ötvenéves csendőrségünk.

Írta: báró HAZAY SAMU v. b. t. t.

Nevezetes eseményeinkről, nevezetes intézményeinkről, nevezetes embereinkről Trianon óta többször és igazabban szoktunk megemlékezni, mint azelőtt. Történik ez azért, hogy a felismerés, példakövetés és az okulás révén is erőt gyűjtsünk a magyar jövő megalapozására.

Bizonyos, hogy elsősorban e motívum vezette Preszly Lóránd dr. csendőr-őrnagyot és katonai író, hogy a magyar csendőrség 50 éves fennállása alkalmából arra, hogy a csendőrség úttörői cím alatt ezen intézmény nagyjait egy terjedelmes műben közismertté tegye.

Bár sikerülne a közismertetés!

Sikerülne olyaténkép, hogy az amúgy is kedvelt magyar csendőrség nagyjai és a nagyok alatt nemcsak a szervezés, a vezetés és a tanítás kimagasló férfait értem, de a végrehajtó szolgálatban jeleskedő tiszteket, altiszteket és a csendőröket is, az állami életünk minden más terén nevezetes nagyokkal együtt a nemzeti tettek mezején példaként követeltetnénk.

A magyar csendőrség valóban mintaintézmény. A sűrített energia foglalata. Emberei: megtestesítői ama nagy erényeknek és szellemi képességeknek, melyek éppen olyan nélkülözhetetlenek a jogrendet és közbiztonságot megoltalmazó küzdelmes csendőrségi szolgálatban, mint amilyen nélkülözhetetlenek a katonák háborús tevékenységében, mert mindkettő az életveszélyek, a bizonytalanságok, a fáradalmak s a szenvedések területén folyik.

A csendőrségnél 1—2 emberből áll a legkisebb működő egység. Legtöbbször ilyen egységekben folyik a végrehajtó szolgálat. Ezen egységeknek sokszorosított erőhatásra van szükségük, hogy megállják helyüket akkor is, amikor a számbeli túlsúllyal gyakran tellépő elleneseikkel kell megmérkőzniök. Ezért a csendőrségi szolgálat világosan látó értelmet, nagy erényeket, edzett testet és fizikumi ügyességeket követel.

Sőt amennyiben a csendőrök szolgálati tetteikért a katonai bíróság előtt is felelősek, nem nélkülözhetik azt a sajátos bátorságot sem, mely őket előre viszi a helyesnek velt cselekvés útján még akkor is, ha tudják, hogy cselekvésük igazát a bíróság csak nehezen ismerheti fel. A magyar csendőrség legtöbb tagja igazán nagy mértékben rendelkezik a megkövetelt fényes tulajdonságokkal. A közvélemény tudja ezt és nagyrabecsüli az intézményt.

En, aki mint honvédelmi miniszter, éveken át szoros érintkezésben voltam a csendőrséggel, nemcsak becsülöm, tiszteltem, de szeretem is embereit, mert tudom, hogy kiválóságukat a legszentebb hazafiság eredményezi. Beh kár, hogy ennek a nagyszerű intézménynek a nagy háború utolsó szakában és közvetlenül a háború után, nem adatott meg, hogy áldásos tevékenységével megakassza vagy legalább kisebbítse hazánk szerencsétlenségét fokozó ama katasztrófális eseményeket, amelyeket akkoriban a jogrend megbontása idézett elő. A csendőrség ugyanis akkoriban a belterületen alig fejtehető ki tevékenységet, mert tagjainak nagy része a háborús fronton nyert alkalmazást.

Most úgy tetszik, hogy ez az intézkedés hiba számba ment, mert meggondolva a dolgot, tudni lehetett, hogy a jogrend ellenesei a katonai-üres és csendőr-üres belterületen szabadkezelt nyernek a cselekvésre, melynek sikerét a súlyos áldozatokat követelő nagy és hosszas háború amúgy is megkönnyíti azzal, hogy nagyon elégedetlen hangulatokat és indulatokat fakaszt.

Igy volt ez mindig és mindenütt. Az utolsó nagy háborúban úgy, mint az előbbieken. Nálunk éppen úgy, mint más országokban.

Ezt szem előtt tartva en, aki a háború második felében egy újonnan rendszeresített hivatal élére kerültem, melynek hatásköre abban állott, hogy az osztrák-magyar monarchia hadrakelt seregeinek pótlásügyeit vezesse és a polgári életben nélkülözhetetlen termelő munkákhoz a szükséges munkaerőkről gondoskodjak. 1918. év január havában IV. Károly király Ofelségének előterjesztést tettem, hogy mindkét ország belterületén a csendőrségek haladéktalanul nagy mértékben erősítsenek meg, mert e rendszabály nélkül háború közben, vagy annak befejezésekor, még győzelmünk esetén is, nagy bajoknak nézünk elébe.

Ofelsége előterjesztéseimet kegyesen meghallgatva, elrendelte, hogy ez ügyet a kormányoknál szóvá tegyem. Megtettem. Javaslatom — sajnos — csak javaslat maradt. Keresztülvitelre talán a vele járó nagy nehézségek miatt nem került a dolog.

A mértékadó körök biztak az események síma lefolyásában. Az események azonban annak a felfogásnak adtak igazat, hogy a nagy és hosszú háború — megakasztó rendszabályok nélkül — feltétlenül felszárre hozza a jogrendet és a közbiztonság ellenségeit.

Miként Preszly Lóránd dr. könyvében, úgy én itt szintén azért ünneplem derék csendőrségünket a nyilvánosság előtt, hogy felismerés, példakövetés és okulás révén is erőt gyűjtsünk a magyar jövő megalapozására.

Gábor Áron.

— Székely hősök, szép daliák,
Talán olyan rút a világ?
Hogy elszántan, meg se állva,
Úgy rohantok a halálba.
— Ha eltalál a mord halál,
Mindnyájunkért szent bosszút áll,
Gyilkosunkat meg nem szánja,
Gábor Áron ércleánya:
„Hajrá Lóra!”

Fenn az ágyu a hegyháton,
Mellette áll Gábor Áron;
Arca ráncos, haja fehér,
De a szeme százzal felér.
Öreg szíve ifjan dobog,
Vén szemében tüzláng lobog,
Örül-nevet, mint a gyermek,
Úgy kiáltja a fegyvernek:
„Hajrá Lóra!”

Száll a golyó, mely eltalál;
Mennydörögve jön a halál.
Szíven sújtja Gábor Áront
S ágyujára bőszen ráront . . .
Tört ágyuját megölelte,
Istenhez száll vitéz lelke;
Halódva is egy a gondja,
Hűlő lelke halkán mondja:
„Hajrá Lóra . . .”

Barényi Ferenc.

Az én első nyomozásom.

Irtá: UNTERMAYER JÓZSEF őrmester
(Székesfehérvár).

Csendes kis pusztán, távol az élet zajától, mint próbaesendőr 1920. évben a már feloszlott almásfüzitői határszéli őrsön, Komárom megyében, teljesítettem szolgálatot.

Őrskörletünkhöz csupán a Duna vonala és az Almásfüzitő pusztá tartozott.

Szolgálatunk főcélja az akkori viszonyoknak megfelelően a dunai határszakasz megfigyelése és a csempe-szés ellenőrzése, illetve megakadályozása volt.

Közbiztonsági ügyekben az őrs egy pár útrendészeti kihágáson kívül nem tudott eredményt felmutatni, mert őrskörletünk legnagyobb része lakatlan tereptárgyakból állott. Pedig mint fiatal próbaesendőr vágytam reá, hogy egy nagyobb nyomozási esetben részt vegyek, de erre nem adódott alkalom.

Őrsparancsnokom, néhai Izsák Mór volt 2. oszt. tth. úr által 1920 október 8-án, az esti órákban, az őrsre beosztott pótesendőrök egyikével a Dunavonal leportyázására lettem kivezényelve. Másnap, 9-én, a hajnali órákban, midőn a pihenő megtartása véget a laktanyába bevonultunk, alig egy órai pihenés után, megjelent őrsünkön özv. Král Antalné, almásfüzitői lakos és előadta, hogy október 8-ról 9-ére menő éjjelen ismeretlen tettes kamráját feltörte és a benne volt lisztet, zsírt, cukrot, ruhaneműt stb. elvitte. Ezenkívül a lakás közvetlen közelében lévő baromfi óljából két hizott kacsája is eltűnt. A kár összege 4940 akkori korona volt.

Őrsparancsnokom felkeltetett s a pihenőt félbeszakítva, a nyomozással megbízott.

Bár az élelmiszer és a többi eltűnt tárgyak összértéküknél fogva nem képviseltek túlnagy összeget, az akkori nehéz megélhetési viszonyok, az utalványrendszer, továbbá a liszt, cukor stb. nehéz beszerzése miatt a tulajdonos kára mégis meglehetősen nagy volt. A káros nyugdíjas vasutas özvegye volt s az ismeretlen tettes a hatóságilag egy hónapra kiutalt és a tett elkövetése előtt kiváltott lisztjét lopta el s így az öt tagból álló család, melynek szegénységét magam is ismertem, egy hónapi koplalásnak nézett elébe.

Midőn a laktanyát elhagytam, elhatároztam magamban, hogy első megbízatásomnak okvetlenül megfogok felelni és a tettest a föld fenekéről is kézrekerítem.

A nyomozást bevezettem és pedig olyanképpen,

hogy először nem a tett színhelyére mentem, mint ahogy azt utasításunk előírja, hanem a vasútállomásra. Azt azért tettem, mert az eset bejelentése után, harminc perc múlva indulóban volt egy személyvonat Esztergom felé és ezzel egyidejűleg érkezett a budapesti személyvonat is, amely Győrből jött. Mivel a vonatok akkor igen gyéren közlekedtek, sok utas torlódott össze éjjeleken át ezen a kis esatlakozó állomáson, kik közt nagyon sok esetben a közbiztonságra többé-kevésbé veszélyes egyének is voltak. Feltevésem az volt, hogy a tettest is ezek között kell keresnem.

A káros nő tizenhétéves fiát, a lopott tárgyak esetleges felismerése végett, magamhoz vettem és a várótermet, valamint az állomás mellékhelyiségeit átkutattam, de eredmény nélkül. Ezután az állomáson kívül álló esztergomi személyvonat szerelvényét kezdtem elejétől átkutatni. Járórtársam lent maradt és meghagytam neki, hogy az egész vonatot tartsa szemmel, ha valami gyanusát lát, jelentse, én pedig a káros nő fiával a szerelvények átvizsgálását megkezdtem.

A harmadik kocsiban egy fiatal, kb. 17—18 év körüli kinézésű suhanc volt, kinek feje fölött a polcon egy nagyobb fajta polgári hátizsák és egy közepes nagyságú bőrönd volt elhelyezve. A káros fiát megkérdeztem, hogy ezek egyike nem az ő tulajdonuk-e? De az egyiket sem ismerte fel. Ennek dacára megkérdeztem az ismeretlen férfit, hogy hová utazik? Azt felelte, hogy Esztergomba. Elkértem tőle a vasúti menetjegyét s megállapítottam, hogy a jegy 100 km. távolságon belüli utazásra érvényes. Egy pillanatig az ismeretlen által bementetett és a jegyen feltüntetett távolságon elmélkedtem, mert Almásfüzitő és Esztergom közt a távolság csak 42 km., míg Almásfüzitő és Budapest közt éppen 100 km. a távolság. Ezek révén gyanus lett nekem az idegen férfi, mert a jegy és az ő bementetése egymásnak ellentmondtak, ezért a vonatról leszállítottam és a járórtársamnak adtam át azzal, hogy kísérelje a vasúti iroda elé és vigyázzon rá addig, amíg visszajövök.

A még hátralévő kocsikat átvizsgáltam, de eredmény nélkül.

A kocsiknak és környéküknek átvizsgálása után az ismeretlen férfi személyadatainak megállapítása végett a forgalmi irodához mentem, de csak a pótesendőr járórtársamat találtam ott, az ismeretlen férfit nem. Arra a kérdésemre, hogy a rábizott egyén hol van, azt felelte, hogy engedélyt kért tőle, hogy a forgalmi iroda szomszédságában levő III. oszt. váróteremben levő söntésbe mehessen élelmiszervásárlás céljából, amit a pótesendőr meg is engedett, sőt addig az általa visszahagyott hátizsákra is vigyázott.

Gyorsan bementem a söntésbe, de az idegent sem ott, sem a váróteremben nem találtam.

Ezek után biztosra vettem, hogy az éj folyamán elkövetett betöréses-lopás tettese csakis ez az idegen férfi lehetett.

Keresésére indultam. Midőn a győri személyvonat beérkezett, észrevettem, hogy a fiú közvetlenül ennek szomszédságában, az ellenkező oldalon levő sín pár között, a vasúti kocsik alatt bujkál. Felszólításomra nem állt meg, hanem a már Budapest felé megindult győri személyvonat egyik kocsijának lépcsőjére felugrott, ahova majdnem egyidőben érkeztünk. A még lassan mozgó vonatról, mivel azt már leinteni nem tudtam, lerántottam. A fekete bőrönd még most is nála volt. Felszólításomra kinyitotta s a káros nő fia az első pillantásra felismerte a benne volt ruhákban édesanyja ruháit. Ekkor már a bőröndöt is sajátjuknak mondotta, jóllehet az első találkozásnál ugyanezt a bőröndöt nem ismerte meg.

Elfogásának kijelentése után az őrsre kísértem és kikérdezését megkezdtem.

Beismerte, hogy október hó 8-án délután 4 órakor érkezett Budapestről anyjával Almásfüzitő pusztára azon célból, hogy az éj leple alatt, alkalmas helyen lepni fognak és a lopott dolgokkal a reggeli vonattal ismét visszatérnek Budapestre.

A pusztán élelmiszervásárlás ürügye alatt több házból megfordultak, mely alkalommal a vasútállomástól alig száz lépésre lakó özv. Král Antalné házáat, illetve lakását találták a lopás végrehajtására a legalkalmasabbnak. A lopást október hó 9-én hajnalban 2—3 óra közötti időben hajtották végre. És pedig: a nyitott kerítésajtón bementek az udvarra. A ház

A Filippini-szigeteken bivalyok húzzák a fackét a vízzel elárasztott rizsöldeken.

két szobából, egy konyhából és egy éléskamrából állott. Az éléskamrába a konyhából lehetett bejutni és az egy, kb. 50 cm. széles és 60 cm. magas szelelőablakkal volt ellátva. Az ablakot kívülről kinyitni nem lehetett, miért is a zaj elkerülése végett egy ruhadarabbal azt benyomták. Az ablak belülről fogantyúzárral volt ellátva, mit a betörés következtében keletkezett résen át kinyitottak. A kamrába a fiú bemászott és az ott, valamint a konyhában talált lisztet, cukrot, ruhaneműt stb. a künn levő anyjának egymásután kiadta.

Az ölben talált két kacsát a ház folytatásában levő kertben levágták és külön-külön ruhadarabokba bevarrták. Midőn így a lopott dolgokat a lopott bőröndben és a magukkal hozott hátzísákban elrendezték, elmentek az állomás közvetlen közelében levő vasúti raktárhoz s annak dobogója alá elrejtették, maguk pedig a váróterembe mentek, honnan bizonyos időközönként csomagjaikat megnézték, hogy valaki nem vitte-e el őket.

Mindezek a helyszíni szemlénél beigazolást nyertek, mit a törött ablak és az ablakon talált erőszaknyomai, a falon a mászástól eredő lábnyomok, az éléskamrában elhasznált kb. tizenhat darab gyufaszál és a kertben a levágott kacsák vére és itt-ott elhullott tollai is bizonyították.

Mihelyt hajnalodni kezdett, a fiú a csomagokkal, felfedezésének elkerülése végett, beszállás előtt kb. egy órával az esztergomi személyvonat egyik kocsijába felszállt, ahonnan a következő sínpárra befutó budapesti személyvonatra könnyen átszállhatott. Erre azonban nem került sor.

Anyja pedig az állomás várótermében visszamaradt. A gyanúsított beismerése szerint, anyja akkor távozott el az állomásról, midőn járőrtársam őt a forgalmi irodához kísérte. Az anyát a legszorgosabb kutatás dacára sem tudtuk feltalálni.

Az asszony elfogatása iránt a budapesti rendőrség meg lett keresve, de mivel ott állandó bejelentett lakhellyel nem rendelkezett — csak ágyrajáró volt — a rendőrség nem találta meg.

A rendőrségtől vett értesülés szerint ezen nőt több lopási esetből kifolyólag a budapesti államrendőrség is körözte. A lopott dolgok hiány nélkül mind megkerültek.

A tetteit, mivel életének 18. évét még nem töltötte be, tényvázlattal a tatai fiataikorúak bíróságának adtuk át a bűnjelekkel együtt.

Tudom, hogy nem volt nagy eset az, amit leírtam, én mégis büszke voltam reá, hogy őrsparancsnokom megbízásának meg tudtam felelni s hogy az első nyomozó szolgálatomból nem mentem haza tettes nélkül.

Alpinizmus és világháború.

Magyar tiszt, Czánt Hermann honvédezredes tollából Németországban kiválóan értékes mű jelent meg, megvilágítván az alpinizmus, a turisztika minő szerepet játszott a világháborúban.

A német nyelvű könyv Közép-Európa egész sportvilágában élénk viszhangra talált s nemcsak a szerzőnek, a közismert sportférfiúnak válik dicsőségére, de általa egész Magyarországnak is. Örvendetes, hogy épen magyar tiszt lépett a világ elé ilyen művel, mely osztatlan tetszéssel találkozott a külföldön.

A hadtörténelemben ezelőtt is szerepet játszottak a hegységek. A világháborúig senki sem képzelte volna el, hogy a hegységek legmagasabb régióiban az állandó hó és glecserek hazájában éveken keresztül, télen nyáron egyaránt küzdelmes és szívós harcokat fogunk majd folytatni. A világháború bebizonyította, hogy ez is lehetséges, s hogy a magas hegység okozta különleges viszonyok nem mindig ellenségei és megakasztói minden harci tevékenységnek, hanem támaszai és segítő társai lehetnek annak, aki az alpesi vidékek viszonyaival számolva, gondosan és alaposan felkészült.

Czánt ezredes műve rendkívül sok érdekes, új adatot hoz. Megtudjuk, hogy az összes harctereken együttvéve 9700 km. volt tisztán hegyi front, az ezeken harcoló csapatok, — ámbár túlnyomó részük hegységhez nem szokott, alföldön született emberekből állott — gyakran 5—10 méter mély hóban 10—40° hidegben, hihetetlen magasságokban (4000 méterig) voltak kénytelenek támadni, vagy kőben, hóban kivájt üregekben hónapokon keresztül kitartani.

Az összes hadviselő felek között a mi csapataink voltak a hegyi szolgálatra legjobban felszerelve s a világháború alatt mi tanultunk legtöbbet az alpesi hegyi szolgálat terén.

A legkevesebbet foglalkoztak az alpinizmussal az oroszok és a törökök. Ennek következménye volt az oroszok nagy vesztesége a Kárpátokban és a törökök kudarcra a Kaukázusban.

A szerző, aki nemcsak a hegyi sportok, az alpinizmus alapos ismerője, hanem elsősorú hírneves sportférfiú is, a különböző skitaufolyamokban 11.500 skifutót képezett ki.

A mű első része az alpinizmus, a ski-tömegsport s a téli sport jelentőségével foglalkozik, s ezeknek a sportágaknak a kihatásával a hegyi háborúra és a katonai alpinizmusra.

Majd a világháborús hegyi arcvonal szakaszainak részletes ismertetésével foglalkozik. Igen alapos forráskutatás, résztvevők leírásai és hiteles okmányok alap-

ján vázolja a világháborúban lefolyt hegység-harcokat az északi és keleti Kárpátokban, Erdélyben, a tiroli frontszakaszon, Albániában, végül Perzsiában, a Kaukázusban s megállapítja, hogy a világháborúban összesen 20 hadsereg folytatott állandó hegyi háborút. Ugy itt, mint könyvének minden részében mély meggyőződéssel és lelkesedéssel sorolja fel a magyar csapatok, magyar tisztek és legénység kiváló magatartását.

A hegyi vállalkozások a világháború általános nagy körvonalain belül, az alpinizmus mint stratégiai tényező, annak világpolitikai és közgazdasági jelentősége" című fejezetben kifejti, hogy az alpesi szolgálatban való kiképzettség fölénye milyen üdvös hatással van a hadviselés menetére. Ebben a fejezetben bizonyítja be különösen szemléltetően Czánt ezredes a trianoni béke lehetetlen voltát, amely békét, nagyon helyesen, földrajzi és hydrographiai szörnyszülöttnek minősíti.

A Kárpátok hegykoszorúja Magyarország természetes határa, ez a nyugati kultúra bástyája 1000 év óta a minket minden oldalról körülzární és elfojtani akaró szláv tömeggel szemben. Alapos, meggyőző érvekkel bizonyítja be Czánt, hogy a világháborúban milyen döntő befolyása volt a Kárpátok hegyláncainak s hogy nekik köszönhető, hogy a keleti tömegek támadásai sem bírták a nyugati kultúrát elsöpörni. A központi hatalmak kiváló hadseregeinek segítőtársa volt a zordon tél s az általa járhatatlanná vált természetes akadály, a Kárpátok!

Művének kitűnően sikerült vázlatai, domborművű rajzai többet mondanak Magyarország természetes és lehető határaitól, mint a retorikailag legszebben felépített beszéd...

Majd a hegyi háború katona-műszaki alapelveivel foglalkozik. Alapos előtanulmányok és nagy tapasztalat alapján érdekesen vázolja a szerző, hogy mi mindenre kell gondolni a hadvezetőségnek, a hadbiztonságnak egy hegyi háborúban. Milyen sajtóságos és különös intézkedések szükségesek a hegyi háború felderítő szolgálatában, hogyan kell a tűzérseget, a támadó csoportokat s a védelmi szakaszokat megszervezni. S főleg miképen kell az utánpótlást drótkötél-pályák segítségével berendezni. Czánt könyvének ez a fejezete voltaképen magában foglalja a hegyi háborúnak egész, mindenre kiterjedő harcászati szabályzatát.

A könyv elolvasása után látjuk csak, hogy mindaz, amit eddig „télisport“ névvel mint szórakozást kultiváltunk, milyen döntő jelentőséggel bírt a világháborúban és bírni fog minden jövő háborúnkban. Magyarország földrajzi helyzetén a trianoni béke diktátuma nem változtathat. Magyarországnak, mint a nyugati kultúra bástyájának, természetes határai mindig a Kárpátok voltak és lesznek. Ennek a körülménynek a kidomborítása különös érdekessége Czánt könyvének, amely minden külföldi olvasójának akaratlanul is szemébe fog ötleni.

Suhay.

Semmi sincs, ami az emberi szívet annyira föl-emelhetné, következőleg az élet mindennapi jeleneteiben s a szenvedélyek és indulatok örök ostromában hozzáragadt szennytól annyira megtisztíthatná, mint az istenség nagy gondolatával foglalatosság. Akármerré veted e temérdek minden-ségben tekintetedet, mindenfelül egy végtelenül bölcs, nagy és jó, de egyszersmind megfoghatatlan lény jelenségei sugáznak feléd. A legmesszebb, legnagyobb s legparányibb alakban, egyenként s egyetemleg, lehetetlen célra sietést és célrajutást, származatban és enyészetben nem látnod. És ezen egység a milliom különféleségben, e szakadatlan lánc a legnagyobbtól a legkisebbig; ugyanazon anyagok oly végtelenül változó, oly végtelenül sokféleképpen alakuló vegyülete, e temérdek hatás és visszahatás közt fennálló egyetemi nyugalom; e képzeletet meghaladó terjedtség és szám; oly tekintetek, mik az érző s gondolkodó embert ellenállhatatlanul magas körbe vonják föl. Kölcsey.

Az öngyilkosságról.

Irta: VADÁSZY ISTVÁN százados.

A napilapok olvasása közben — még akkor is, ha az ember az újságot olvasásban csak az ebédutáni elszundítás egyik legkedvesebb segítőtársát tiszteli — akarva nem akarva rátalál a rendőri és egyéb hírek között egy eldugott, de mégis szemebetűnő részben az életuntak tarka seregére. És ez a tarka sereg az utolsó esztendőkből egészen kiűtötte magát s úgy látszik, állandó helyet követel a modern napisajtó amúgy is eléggé változatos tarkaságai között. Igaz, hogy a legtöbb ember számot sem vet a jelenséggel s valóban inkább a kíváncsiság vagy talán a csodálat némi érzése által ösztönözve pipaszó mellett kiböngészi a naponta előforduló öngyilkosságok egész sorozatát, nem gondolva azon társadalmi és lélektani hatóerőkre, melyek a jelenség indító okai lehetnek. Tanulságos pedig ez lenne: megismerése az okoknak, következőképpen egy olyan életprogram beállítása, mely a hatóerőkkel szemben erőssé teszi a testet és lelket s az értelem és érzelm világát egy olyan egységes összhangzatba hozza, melyről minden diszharmónia erőltlenül hullik vissza. Az a szomorú következmény azonban, hogy az utóbbi években ezen megrendítő események közülünk is kiragadtak egyet-egyét, álljt mondanak a sorok olvasásánál s gondolkodóba ejtik a csak némileg is szemlélődő embert a jelenség felett, mellyel szemben tehetetlenül áll a ma kultúrembere.

Az öngyilkosság, külső formai megjelenése szerint ítélve, egyéni cselekmény, látszatra mindenesetre az, tehát eszerint csak egyes emberek szűk egyéni körét érdekelné és mint ilyen, a lélektan körébe tartozó kérdés lenne. Az öngyilkosság kérdése azonban már régi idő óta kutatás tárgyát képezte egyrészt társadalmi szempontból, de sokat foglalkozott vele az emberi elme a tudományos kutatás szempontjából is. Főleg az a körülmény, hogy az öngyilkosság az emberi élet — tehát az első érték — ellen irányul, már korán életrehívta a szemlélődést és kutatást, mely kutatások arra az általános értékű megállapításokra vezettek, hogy az öngyilkosság külső alakja szerint egyéni cselekmény, tulajdonképpen azonban a mindenkori társadalmi élet jelensége. Semmiesetre sem járványszerű betegség tehát, mely sokak szerint mint valami ragály szedi áldozatait, hanem társadalmi jelenség és mint ilyen, felette áll az egyes embernek, túléli azt és ismétlődik minden társadalomban s a napok, évek, évtizedek szerint alakuló társasélet lüktetését hűen tükrözi vissza.

A valóságban a társadalomban van egy csomó szorosán meghatározott jelenség, melyeknek jellemvonásai jól megkülönböztethetők s ha csak általánosságban is, de valamelyes társadalmi érdeket foglalnak magukban. Ilyen értelemben véve a dolgot, azt mondhatná valaki, hogy hiszen alig van emberileg jelentős esemény, amit ne lehetne társadalmi néven nevezni. Az emberek esznek, isznak, alusznak s a társadalomnak fő érdeke, hogy ezek a folyamatok jól menjenek végbe. Melyek tehát azok a jellemvonások, amelyek megkülönböztetik ezen eseményeket a többitől? Jobban megvilágíthatjuk ezt egy pár példával. Ha mint polgár, vagy mint hivatalnok teljesítem kötelességemet, ha eleget teszek azoknak a kötelezettségeknek, amelyeket magamra vállaltam, olyan kötelességeket hajtottam végre, melyek saját személyemen és tevékenységemen kívül a jogban és erkölcsben alapozódnak. Nem magam teremtettem meg őket, hanem nevelésem által jutottam el hozzájuk. Hányszor fordul elő, hogy a reánk nehezedő kötelezettségek részleteit nem ismerjük s a törvényhozóhoz, vagy annak hivatásos magyarázóhoz kell fordulnunk, hogy megértsük és tisztában legyünk velük? Vagy nézzük a vallásos élet hittételeit; ezeket már készen találjuk születésünkkor, mert már azelőtt megvoltak és mégis, mint hívó, ezek szerint rendezem be erkölcsi világomat. Még jellemzőbb példát találunk, ha a gyermek nevelését nézzük. Azt fogjuk látni, hogy a nevelés tulajdonképpen nem más, mint egy állandó igyekezet arra, hogy a gyermeket olyan érzés- és cselekvésmódokhoz szoktassuk, melyekre önként sohasem tudna szert tenni. A gyermeket tehát tulajdonképpen bizonyos állandó kényszer veszi körül, — a társadalmi környezet kényszere —

mely igyekszik öt saját képmására formálni. Olyan cselekvés-, gondolkodás- és érzésmódokról van tehát itt szó, melyek az egyén tudatán kívül állanak és irányító erejük van.

Visszatérve magára az öngyilkosságra, a kutatások azt igazolják, hogy bár gyakorisága nem volt minden korban egyenlő, tény azonban az, hogy minden társadalomnak állandó jelensége volt és éppen megjelenésének gyakorisága és változatai adták át hű tükrét a mindenkori társadalomnak. A legutóbbi idők jelenségeit figyelve, bármily szomorúan hangzik is, nem zárkozhattunk el annak a megállapítása előtt, hogy az öngyilkosság bizonyos mértékig állandósult jelensége kezd lenni a társadalmi életnek. Ezt mutatja az a körülmény is, hogy a halállal végződött öngyilkosságok évenkénti százalékszámát — egészen a legutolsó esztendőig — rohamos emelkedést mutat az előző évekéhez képest.

Mint említettem, öngyilkosságok minden korban történtek s voltak régebbi korszakok is, amikor az öngyilkosságok tömegesen fordultak elő, de hogy ennek társadalomromboló fontossága nem jutott különösen érvényre, az éppen az azokat mindenkor előidéző okok, áramlatok, világszemléleti és vallásbölesészeti irányzatok különfeleségében és természetében rejlik.

Lássuk a régieket!

Az ókori ind népek világfelfogása — mely éppen vallásukban tükröződött vissza — a földi életet teljesen értéktelen valaminek tartotta s a gyakorlatban az önfeláldozást mindjobban fanatizálva, az élettől való önként megváltást tartotta a legmagasztosabb áldozatnak, különböző istenségeivel szemben. Egy igen jellemző indiai vallásos ünnepség volt pl. a Buddha szekérünnepe, melynek ceremóniája abból állt, hogy a hindu nép kihozta a templomból Buddhának egy hatalmas aranyozott ércszobrát s azután azt felékesítve egy rúd nélküli, de hatalmas kötéllel ellátott szekerre tette. Az önfeláldozást kívánó istenség eme ünnepére a szegény hinduk ezres csoportokban zarándokoltak s úgy-szólván egymáson törtettek keresztül, hogy mindegyikük hozzájuthasson a kötelhez és annak húzása által résztvehessen a nagysúlyú bálvány tovavontatásában. Tudták előre, hogy itt százszámra fognak pusztulni, hiszen az előző évtizedek példái világosan állottak előttük, de ettől nem riadtak vissza, hanem ellenkezőleg, ujjongva, sírva, étlen, szomjan, egymásra bukva igyekeztek megmarkolni a bünbocsát köteleket, mindaddig, míg a kimerült, fáradt kezek helyébe újabb fanatikus kéz markolt, mert hiszen a tizezrek mind részt akartak venni az ünnepségben. Eközben azonban alaposan végigvert rajtuk a pestis és hullottak, mint a legyek. Százszámra dőltek ki naponta a kötel mellől, de ez volt a vágyuk, mert az áldozatot kívánó istenség bocsánatát ezzel gondolták elérni, hiszen a buddhista világfelfogás szerint a Nirvanába — az örök csend és béke honába — csak az önmegsemmisítés által lehetett eljutni.

Ezzel ellentétben a kínai nép világszemlélete a kétségbeesés jegyében dominál a földi élet mostoha viszonyai folytán s az eredmény körülbelül ugyanaz, mert a kínaiaknál az öngyilkosság felette gyakori, aránylag elenyésző csekély okok miatt. A japánoknál pedig a harakiri (hasfelmetszés) úgy-szólván nemzeti szokás.

A régi görög társadalomban az egymással versengő és egymást követő különböző bölesészeti irányzatoknak jórésze szintén elősegítette az öngyilkosságok számának emelkedését. Bár legnagyobb böleséik, mint Platon, Sokrates és Aristoteles teljes mértékben elítélték és ostorozták az öngyilkosságot és filozófiájukkal a gyávaság és erkölcstelenség alá értékelték azt, azonban a többi sokféle irányzatok nagyszámú képviselői és rábeszélői erősen éreztették káros filozófiájuk hatását a görög társadalomban.

Az elmondottakból kitűnik, hogy a legrégebbi korszakoktól kezdve egészen napjainkig az öngyilkosság mintegy velejárója volt a különböző társadalmak életének, hol esőkkenőben, hol emelkedőben, alkalmazkodva azonban mindig a különböző irányzatok, eszmeáramlatok irányához, lett legyen az vallásbölesészeti, erkölcsi, életfilozófiai, avagy gazdasági természetű. Csökkenőben volt, mikor azok az irányzatok kerekedtek felül, melyek tanításaik rendszerébe állították be az öngyilkosság elítélését, viszont emelkedőben volt akkor, amidőn az

egy-irányzatok az ész vagy az erkölcs szempontjából nem tartották helytelen cselekedetnek, sőt gyakran helyeselték azt.

Az ó-világ eme különböző életfilozófiai rendszereiben, vallásbölesészeti és gazdasági irányzatában gyökerező öngyilkossági hajlamot a minimumra csökkentette, mondhatni megszüntette a kereszténység. Ez a nagy és örökké új társadalomfenntartó tényező amellett, hogy az ó-világ romjain új kultúrát teremtetett, civilizálta a mai Európa összes népeit, a középkori társadalmat egy erős és egészséges keretbe állította, egyedül volt képes és alkalmas arra, hogy a lelkek mélyéig hatoljon s hatalmas erkölcsi indító okaival, lélekemelő tanításaival, egyszerű példaképeivel a társadalmi élet zűrzavarából és az eltévelyedések útvesztőjéből a ki-vezető utat megmutassa. Így volt régen és így lesz ez ma is. A materialista életfelfogás alapján álló tudósok az életről és erkölcstről alkotott felfogásaik és tanításaik rendszerébe az öngyilkosságot is tanításaikkal egyvonalúan illesztik be és így azt közömbös, sokszor még helyeselhető cselekedetnek is minősítik. Az újkor ezen forrongásszerű, minden téren romboló, lázas kísérletezései, sajnos, pillanatnyilag leszorították az útról eme egyedüli életirányító tényezőt, a keresztény világnézetet s az eredményt a sok tapasztalás és példa mutatja: agyonvert erkölcsi felfogás, pénzre beváltott életideál s az azzal együtt járó sok könny, kevés mosoly, több betegség, kevesebb boldogság, prostitúció, alkoholizmus, téboly és öngyilkosság. Minden idők történelme azt bizonyítja, hogy mikor a vallásos érzés csökkenése kezd tömegjelenséggé válni, akkor sokszorozódik meg az öngyilkosok szomorú serege és fordítva.

Eme visszapillantás után nézzük a legújabb idők jelenségeit, lássuk miképpen áll az öngyilkosságok grafikonja a civilizáció és kultúra korában az úgynevezett modern társadalomban. Az első, ami azonnal szembetűnik, mintegy magától előtérbe tolikodik, a magas szám, ami a mai öngyilkosságok sorozatos ismétlődéséből adódik össze. A mai világban mondhatjuk naponta fejlődik a kultúra és naponta mutat haladást a civilizáció. A civilizáció ilyenén való rohamos fejlődésével egyes bűncselekmények száma csökkent ugyan, viszont más bűncselekmények — különösen, melyek a legraffináltabb feldorlattal követhetők el — száma határozottan növekedőben van. Ez a tapasztalati tény mindenestre eléggé bizonyítja azt, hogy a civilizáció fejlődése nem jelenti egyúttal az erkölcsök javulását is.

A technikai vívmányok esodálatába, az anyagi haladás ingerlő élvezetében, a gazdagság és élvezetek utáni örült vágyakozásba belerészegedett „modern ember” eszményileg, lelkiileg fásult, erkölcsileg fáradt lett. A túlságos modernkedésbe és pénzsomjúságba beletemetkezett blazirt lélek erkölcsi érzéketlenségével előmozdította az öngyilkossági hajlamot. Bizonyára sötétben hangzik, pedig való a megállapítás, hogy a mai civilizált korban igen nagy az erkölcsi fásultság, az élet értékeinek egyoldalú becslése, az akaraterő eltompulása, pedig ezek mind olyan tényezők, melyek befolyásolják az ember életfelfogását.

A mai modern úgynevezett külső kultúra az agy, a gép és a számok világa, a gyárak fejlesztése, a termelés technikája stb., s az ezekkel járó sok mindenféle egyéb történések akarva nem akarva, urrá lesznek a legtöbb ember lelkén, fokozatosan letörpítik azt s nem engednek neki időt arra, hogy megtalálja saját lelki világát. Az élet hajszoló áradata a maga kiszámíthatatlan esélyeivel és gondjaival, örökös robotjával túlságosan befogja az embereket, fáradttá teszi őket s elvonja mindattól, ami nincs összefüggésben a munkateljesítménnyel és nem hoz anyagi hasznot. Így lesz úrrá a modern külső kultúra, a világ, a jólét a lélek kultúrája fölött, amely háttérbe szorulva felszínes és sekélyes lesz. Ez az az állapot, amikor az érzelem és értelem, az ész és a lélek együttműködése megszűnik s az egyensúly a belső és külső kultúra között felbomlik. A modern fejlődés eredményei készületlenül találnak sok embert, akinek az idegrendszer túlfeszültsége beteges izgatottságba megy át, eltompul az erkölcsi erő s következik a meghasonulás.

Ebben az irányban folytatva a szemlélődést, egy átlagos képet alkothatunk magunknak az öngyilkosság,

az azt előidéző részletjelenségek és az erköles viszonyáról. Egy pillantást vetve az okokra látni fogjuk, hogy életuntság, boldogtalan szerelem, betegség, megrendült anyagi viszonyok, a nyomortól való félelem, iszákosság, erkölestelen életmód, szégyenérzet, félelem a bűnhődésektől stb., az öngyilkosságok leggyakoribb indító okai, Javarészüek erkölesi elítélés alá esik, minthogy tényleg az öngyilkosoknak aránytalan nagy százaléka erkölestelen életmódot folytatott, — egy kis százalékuk azonban és ezt hangsúlyozni kell, abból telik ki, akik az anyagi gondok következtében a bizonytalanság, a reménytelen gyötrődés és tehetetlenség lázas állapotában barátkoznak meg a fegyver esővével vagy az örvénylő mély víz örökös esendjével. Ezeket az anyagilag porba sújtott, de valamikor jobb napokat látott szerencsétleneket őszintén sajnálnunk kell és semmiesetre sem sorozhatjuk őket az eltévelyedettek ama tömegéhez, akik az erkölesi lejtőn fokozatosan csúsztak lefelé, mindaddig, míg az élet örök törvénye szerint a mélységbe zuhantak.

A mai modern társadalomban felszínre jutott új elemek jórésze nem az, akiktől egy tisztább és nemesebb irányzatot, új indítást vagy az életerő megtermékenyítését várhatnánk. Ezek többnyire az anyagi javak urai, szórakozásaikkal, mulatozásaikkal rikító ellentétben állanak az átlagember életmódjával, ahhoz önkéntelenül hozzászoktatnak másokat is, akik bár érzik a pénzszűkének erkölesi ürességét, azonban az örökös velükélés folytán megérik saját szegénységük keserűségét is. Hiszen nem szépíthető igazság az, hogy az emberek életviszonyait fokozott arányban befolyásolja a gazdasági helyzet, s az életszükséglet kielégítése, annak a végsőkig fokozódó nehézségei az egyén kedélyvilágára súlyos hatást gyakorolnak s igen sokszor redőkbe ráncolják a gondok között küzdő ember homlokát. Az ilyen erkölesi és anyagi depresszió alatt álló egyén gondolatvilágában helyet talál az életuntság, amitől azután csak pár lépés az út az öngyilkosságig. Így állunk ma, amikor a műveltség rohamos fejlődése folytán olyan alkotások vannak, melyek még nem régen csak képzel regényekben fordultak elő. Az ember életviszonyai ezzel a rohamos fejlődéssel bonyolódottakká lettek, s a mindennapi élet rohanó áradata igen megnehezítette a biztos létet, különösen azok részére, akik erkölesi hátrányban vannak. Az ilyen érzelmi és erkölesi alap és tisztaság nélküliek lemaradnak s az első komoly próbánál elhullanak.

Az elmondottak mindenkire vonatkoznak, mert hiszen az élet súlya mindenkire egyformán nehezedik. Visszatérve azonban arra a szomorú körülményre, hogy nekünk is voltak veszteségeink, mert hiszen az áramlat közülünk is elsodort egyet-egyét, álljunk szembe a kísértéssel s amennyiben emberi erőnkkel képesek vagyunk, állítsunk torlaszt elébe azáltal, hogy a test kultusza mellett értelmi és érzelmi világunkat egységes összhangba hozva az őt megillető polera helyezzük. — Hiszen emberi érzésekről, emberi felfogásokról és meggyőződésekről van szó, az pedig természetes, hogy ezek mind az ember lelkében, belső világában születnek meg s onnan áradnak szét mint magaviselet, cselekedet és élet a világba. Az érzelem a lélek és szív összhangzatos együttműködése irányítsa mindig a testet és uralkodjék felette, mint lovas a lován, nem pedig fordítva, mert a vad paripa könnyen elszalad lovasával, elragadja és dobálja azt, amerre akarja.

A mi hivatásunk, a szép és jó kötelességszerű istápolása és védelme, egészen külön keretek közé állít bennünket. Mi nemcsak a magunk életét kell, hogy leéljük, nekünk erőnknek kell lenni ahhoz is, hogy az erköles és társadalom törvényei közé legyünk képesek szorítani azok életét is, akik erre maguktól nem lennének képesek. Ilyen kettős munkát csak a kellő értelmi és erkölesi alappal rendelkező ember tud elvégezni. A kötelességteljesítés, a becsület és erköles tekintetében nem ragaszkodhatunk a száraz betűhöz, az csak minta. Bennünk az intező helyet elsősorban a tiszta lelkiismeret és jellemesség foglalja el. Az ember mindaddig nem válik meg önként az élettől, amíg azt becsülettel megtertheti. Az út pedig adva van: egészséges, józan életmód, józan ítélőképesség és erkölesi felfogás, lelkiismeretesség a szolgálatteljesítésben és végül önmagának a megbecsülése azáltal, hogy szabad idejében szórako-

zásait úgy választja meg, hogy már azáltal is úgy a bajtársak, előljárók mint a testületen kívül állók részéről is csak megbecsülésre és tiszteletre tarthasson számot.

A jóindulat és a kötelességteljesítés mellett a lélek és érzelem kedélyességét kell belevinni az életbe, még pedig az egész életbe, hogy a lépten-nyomon előálló kísértéseknek ellent tudjunk állani. Legyen bátorsága mindenkinek ahhoz, hogy számot vessen saját belső világával, s tapasztalni fogja, hogy az embernek ez az önmagára fordított munkája az egyedüli hamisíthatatlan érték ez adja az embernek azt az energiát, amit mindenkor beállíthat az életbe, bármennyire változik is a külső világ és a társadalom; „mert amennyiben az ember test és vér, faj és nem, annyiban adat; amennyiben azonban szellem, jóság és erény, annyiban tett; önmagának teremtője. Teremtő és teremtmény, művész és mű egyben.“*

Pengő.

Irta: MICSKEY KÁLMÁN százados.

Közgazdasági és kereskedelmi életünk nagy változáson ment keresztül; forgalomba került a pengő.

Ennek az eseménynek csendőrségi, közbiztonsági vonatkozásaival pár szóban foglalkozni időszerűnek tartom.

Látszatra és megnyilvánulásaiban az utóbbi 10 év alatt alig volt közgazdasági életünkben nagyobb változás, mint az új valuta és ezzel kapcsolatban a fémpénz bevezetése.

Sokan, akik gyermekek voltak még, amikor Nagymagyarország törvényes fizetési eszköze az arany és ezüst koronás, a nízzel és réz filléres eltűnt a közforgalomból, el sem tudják képzelni azt, hogy ezentúl nem rongyos bankót lapítgatunk a tárcánkban, hogy ezután fémpénz használatára kell berendezkedni és ehhez gondolatban is hozzászokni!

Lássuk most már, mi dolgunk lehet nekünk, csendőröknek a pengővel?

Természetes, hogy az új pénznek csak azokkal a hatásaival, mondjuk hatásainak esőkevényeivel kell foglalkoznunk, amelyeket hátrányos jelenségként fogunk észlelni és amelyekben a m. kir. csendőrség, mint az egész országot behálózó és közbizalomnak örvendő testület segíthet.

Különösen mióta az emberiség történetében ismeretlen nagyságú és roppant kihatású világháború a maga páratlan világgazdasági hatását éreztette, jutottak az emberek arra a meggyőződésre, hogy az aranynak, ezüstnek páratlan becsülete van, azon pénzügyi manőverek, irányzatok vagy jelszavak nem változtattak, tehát elkezdtek — ki kicsinyben, ki nagyban — a fémpénzt gyűjteni. Ez pedig a gazdasági és kereskedelmi életre nagyon káros. A pénz csak úgy tudja érvényesíteni azt a magában rejlő sajátos tulajdonságát, hogy már létezésénél (tőke) fogva gyarapodik (kamat) ha él, ha mozog, ha forog, mindenütt, ahol szükséges jelen van, szóval a kereskedelmi élet vérkeringése lehet. Ha a ládafiába rakosgatjuk pengőcskéinket, azzal magunknak nem hasznot, hanem kárt okozunk, mert kevesebb pénz lesz forgalomban, tehát a pénz drágább lesz. — Aki kölcsönt akar, az érte nagyobb kamatot fizet, a termelő, kereskedő a nagyobb kamatot a vásárlóra hárítja át, végeredményben a drágaság nő. Ettől eltekintve számtalan apróbb kellemetlenséget okoz az, ha a forgalomból az aprópénz hiányzik.

Szegény pengőnkre pedig előreláthatólag az a sors vár, hogy mindenki ráveti magát, amint az Ausztriában a Schilling bevezetésekor történt és örülni fog, ha néhány aranyat, ezüstöt (lehetőleg minél többet) a ládafiába tehet, nem is gondolva, hogy ezzel magának és másnak több kárt okoz, mint hasznot.

E téren tehát a csendőrség határozott és eredményes felvilágosító munkát végezhet és végezzen, amelynek a fentebbi indokolással a veleje az legyen, hogy semmi vagy minél kevesebb pénzt tartson mindenki magánál; ami feleslege van, engedje útjára, hogy

* Prohászka.

onnan megszorodva térjen meg és ahol kell segítve, hazánk gazdasági talpraállítását előmozdítsa.

A pengő iránt megnyilvánuló ilyen túlzott bizalommal ellentétben igen sokan lesznek olyanok, akik nem fognak bízni az új valutában, mert megjelenésében olyan pénzügyi intézkedést sejtnek, ami az ő tőkájüket, vagyonukat veszélyezteti (pénzlebélyegzés, kényhitüket az a tény, hogy ezentúl minden 12.500 papirkoronáért csak egy pengőt kapnak. Az ilyen emberek nem szívesen fogadják el az új pénzt és ezzel a forgalmat is akadályozzák, de amellett — mert a rossz hírsokkal jobban terjed, mint a jó — a pengőnek mindenfelé rossz híret fogják költeni. Ezeket az embereket a csendőröknek meg kell nyugtatni és fel kell világosítani.

A bizalmatlanok mellett számtalan olyan ember is lesz, aki bizonytalan abban, hogy az az előtte ismeretlen pénzforma tényleg pénz-e. Feltételezem, hogy ezek felvilágosításáért a csendőrséghez fognak fordulni, szükséges tehát, hogy a csendőrség határozott felvilágosítást tudjon adni.

Az ügyes őrsparancsnok tehát, amikor a pengő forgalomban megjelent, minden igyekezettel azon volt, hogy hiteles forrásból (nehogy bárkinak a legkisebb kétsége lehessen) beszerezzen egy-egy példányt a váltópénzekből, az ezüst pengőkből (annyi különböző átalányt kezel az őrsparancsnok, hogy saját pénzére ehhez a műveléshez nincs szüksége); megőrizze az új pénz érmeinek és bankjegyeinek leírását. — Ezeknek a birtokában határozott és értékes felvilágosítást adhat a bizonytalanoknak. Ha arra szükség lesz, két fémpénzdarab összehasonlításánál a nagyságot, átmérőt, vastagságot, külső képet, színt, tapintást és csengést hasonlítsuk össze.

Nem valószínű, hogy a közeljövőben ügyesen hamisított pénz fog forgalomba kerülni, mert annak elkészítéséhez hosszú idő kell, de előfordulhat azért az, hogy itt-ott kísérletezni fognak a pénzhamisítók ezt az átmeneti időt kihasználni, amíg a lakosság a valódi pénzt alaposan megismeri. Ezek természetesen otromba hamisítások lesznek, de láttuk a múltban, hogy bizony még az ilyen hamisítvány is alkalmas volt a laikus vagy elmaradott, főként tanyai lakosság becsapására.

Ezeket a hamisítványokat könnyű lesz a csendőrnek felismerni és kötelessége a pénzhamisítókkal szemben eljárni. A pénzhamisítás módozataival és annak nyomozásával nem akarok most foglalkozni, mert az nem vág e cikk keretébe.

Ma még sok ember birtokában van régi fém, réz, nikkel és ezüst pénz, amelyek jelenleg sokkal kisebb értékűek, mint az ugyanolyan névértékű pengő pénz (pl. 1 drb régi ezüst koronás értéke ma kb. 1/4 pengő), előfordulhat tehát, hogy ezek igyekezni fognak a régi pénzeket úrra forgalomba helyezni és ezzel embertársaikat megkárosítva, maguknak hasznot szerezni.

Nem kétséges, hogy a régi pénzeket a pengő forgalombahozatala után hamis pénznek kell tekinteni, azokkal szemben tehát, akik a régi 1, 2, 10, 20 filléreseket, 1, 2, 5 koronásokat és a régi bankjegyeket forgalomba hozzák vagy azt megkísérlik, nézetem szerint a Btk. 207. §. Bn. 41. §-a alapján kell a csendőrségnek eljárni. — Régi aranypénzt senki sem fog forgalomba hozni, mert arra ráfizetne.

Nem utolsó sorban fontos az új pénz forgalombahozatala kapcsán az a lehetőség, hogy a lakosságot egyesek, különösen kereskedők, piaci árúrok az átszámításnál becsaphatják, illetve az új pénz forgalomba hozatalával, az eddiginél sokkal magasabb árat követelnek. A csendőr tehát siessen a tudatlanabb, gyöngébb fél segítségére és ahol azt látni, hogy az átszámításnál egyik fél a másikat becsapni igyekszik, járjon el a csalóval szemben a fennálló jogszabályok szerint.

Végül előfordulhat az új pénz forgalombahozatalával kapcsolatban annak a, mondhatjuk, rémhírnek az elterjedése, hogy a jelenleg forgalomban levő államjegyek, amelyek 1927. évi június hó 30-ig a pengő pénzzel együttesen lesznek forgalomban, ezután az idő után értéküket veszítik. Ezt a rémhírt lelketlen üzérek saját anyagi javuk előmozdítására céltudatosan is terjesztetik, hozzáátve mindjárt azt, hogy ők az értéktelennek hirdett államjegyeket ugyan olcsóbban, mégis megveszik.

Ezekkel a lelketlen, csaló kufárokkal szemben a csendőrnek legerélyesebben és gyorsabban eljárni indokolt, nehogy a lakosság széles rétegét üzérkedéseikkel megkárosíthassák, viszont csendőri kötelességnek tartom a lakosságot állandóan felvilágosítani arról, hogy az államjegyek a forgalomból 1927 június hó 30-ával ki lesznek vonva, azonban a Magyar Nemzeti Bank fiókjai azokat 1930 június hó 30-ig minden ráfizetés nélkül beváltják.

Röviden összefoglalva a fentieket, a csendőrségnek a pengő bevezetése körül a következő kötelességei vannak:

1. Felvilágosítani a lakosságot, hogy a fémpengő vagy filléresek eldugásával nem nyer semmit.
2. Felvilágosítani a bizalmatlanokat, hogy a pengőre áttérés hátránnyal senkire sem jár, aki pedig ilyen hírt terjeszt, azzal megfelelően eljárni.
3. Felvilágosítani a bizonytalanokat, ha az új pénz valódiságában kételkednek.
4. Eljárni a pénzhamisítókkal és a régi pénzt forgalomba hozókkal szemben.
5. Az átszámítások körül elkövethető csalásokat és árdragító visszaéléseket megakadályozni.
6. Az eddig forgalomban volt államjegyek forgalmon kívül helyezése kapcsán elkövethető csalásokat megakadályozni.

Most még azt hangsúlyozom, hogy a pengő forgalomba kerülésével ezeket a nehézségeket nem feltétlenül várom, csak fel akartam ezekre a lehetőségekre a figyelmet hívní, ezzel a köznek szolgálni.

Minél kevesebb gyakorlati haszna lesz pár soros írásomnak, annál nagyobb legyen valamennyiünknek öröme, mert ez amellett bizonyít, hogy a nagy átmenet kevés zökkenővel sikerült.

Régi magyar katonai büntetések.

Irta: ZSOLDOS BENŐ,
budapesti kir. ítélőtáblai bíró.

A „Csendőrségi Lapok“ olvasóinak nagy táborában igen sokan, akik hivatásuknál fogva a mai büntető igazságszolgáltatás nagy feladatainak érvényre segítésében fejtenek ki hasznos tevékenységet, — tisztában vannak azokkal az irányelvekkel és törvényes intézkedésekkel, melyek a katonai hatóság alá tartozó büntetések cselekményeinek megfelelő megtorlását szabályozzák, tehát jól ismerik korunk katonai büntető rendszerét. Ezt olvasóink előtt, de meg azok előtt is, kiknek nincs módjukban gyakorlatilag ismerni vagy alkalmazni a katonai büntetések jelenlegi neveit és tételeit, nem lehet érdektelen ismertetni, vagy esetleg csak emlékeztükben felfrissíteni azokat a réges-régen hatályukat vesztett, akárhány esetben már évszázadokkal ezelőtt megalkotott rendelkezéseket, melyekkel boldog emlékeztű katonai vezetőembereink igyekeztek megszüntetni vagy lényegesen csökkenteni a katonaság körében időnként sűrűbben is jelentkező rendellenességeket s érdemük szerint megtorolni a súlyosabb természetű jogsértéseket és büntetendő cselekményeket.

Igy például Bocskay István erdélyi fejedelemnek 1606-ból való hadi fegyelmi rendszabályaiban olvashatjuk a következőket: Hogy az Úr Isten szerencsénket hadainkban megáldja és a kapitányok mindenképen azon legyenek, hogy az Istennek tisztessége napoként közöttük növekedjék, és minden seregekben predikátort tartsanak és a kapitányok az undok szitkokat és káromló beszédeket az vitézek között megtiltsanak és ha valamelyik tilalom ellen cselekedik, a kapitány megbüntesse és jó példát adjon nekik. — A zászlóhoz, a kapitányhoz a hadnagy és a vitézlő nép hittel legyen köteles és ha valaki kapitánya híre nélkül zászlóját elhagyja, tisztességét, fejét veszesse el érte és vagy hadnagy, vagy főlegény ne merjen menni, a maga szükségében, még csak házához is, kapitánya híre nélkül. Aki kapitányát vagy hadnagyát szidalommal vagy illetlen szóval illeti, három pálcával megverik. Valaki kapitányához, hadnagyához fegyvert vonszon, megsebesíti, megöli, fejével éri meg.

Ugyancsak Bocskay fejedelemnek Kassán, 1606 április 29-én kelt hadi fegyelmi rendszabályaiból valók ezek a parancsolatok: